ION MINULESCU

CETIȚI-LE NOAPTEA

Colecția Science-Fiction # 12

Editura PAVCON

Cetiți-le noaptea!

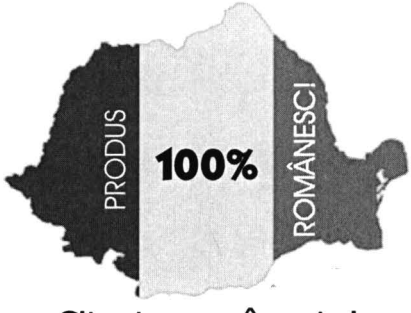

Citește românește!

Susține autorii români prin cumpărarea cărților lor și promovarea acestora în rândul prietenilor tăi!

FANTASY # SCIENCE-FICTION # **HORROR** # HEROIC-FANTASY # FICTION

Colecția Science-Fiction

 # 12

Ion Minulescu
CETIȚI-LE NOAPTEA!

© 2017, Editura PAVCON

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MINULESCU, ION
Cetiți-le noaptea! / Ion Minulescu - Bucureşti: Pavcon, 2017
ISBN 978-606-8879-11-6

821.135.1

Comenzi:
Editura PAVCON, tel.: 031-100.80.70
0723.26.90.40
office@pavcon.ro
www.selfcoach.ro

Această lucrare nu poate fi reprodusă, parțial sau integral, fără acordul scris al deținătorului de copyright.

Redactor: **Florentina Pavel**
Editor: **Constantin Pavel**

ISBN 978-606-8879-11-6

ION MINULESCU

Cetiți-le noaptea!

Editura **PAVCON**
București, România, 2017

Completează-ți ***Colecția Science-Fiction*** cu:

#1 – **Extra-Terestrul**, de Constantin D. Pavel
#2 – **Secretul emisferei**, de Traian Bădulescu
#3 – **Nerecurgerea la Forță și la amenințarea cu Forța**, de Ovidiu Vitan
#4 – **Scornituri spăimântătoare**, de Cătălin Pavel
#5 – **Rangkook** *(seria detectivului deCase – 1)*, de Constantin D. Pavel
#6 – **Vendetta lui Ucigă-l Toaca**, de Ovidiu Vitan
#7 – **În anul 4000 sau O călătorie la Venus**, de Victor Anestin
#8 – **Erezia egumenului Glicherie**, de Dan Ninoiu
#9 – **Scurtă istorie a viitorului aristotelic**, de Aurel Cărășel
#10 – **Forțe ale Naturii – Moartea Vie**, de Daniela Faur
#11 – **O tragedie cerească**, de Victor Anestin
#12 – **Cetiți-le noaptea**, de Ion Minulescu
#13 – **Marginea curcubeului**, de Aurel Cărășel
#14 – **Incredibila aventură a cuviosului Achim**, de Dan Ninoiu
#15 – **Praf**, de Florin Purluca
#16 – **Manuscrisul episcopului Petronius**, de Dan Ninoiu
#17 – **Steaua fulgurantă**, de Aurel Cărășel
#18 – **Un român în lună**, de Henri Stahl

DE VORBĂ CU NECURATUL

În memoria lui Oreste, poet român cu care atâția ani de-a rândul am petrecut în preajma vechei frontiere de la Predeal, pe care el nu a avut norocul s-o vadă mutată până aproape de Tisa.

I

La un moment dat, prietenul cu care stam la o masă pe terasa cafenelei „Rimanokzi" din Oradea Mare se făcu limoniu la față şi începu să tremure ca prins de friguri. Apoi, fără să scoată o singură vorbă, se ridică de pe scaun şi păşi aproape împleticindu-se spre un domn care ne privea din marginea trotuarului, cu un zâmbet insinuant, ce părea mai repede un rânjet de răzbunare.

Ajuns în fața lui, prietenul meu întinse cu o stângăcie vădită mâna necunoscutului şi angajă cu el o conversație al cărei ecou, la început, nu ajungea încă până la mine.

Curiozitatea celor petrecute cu repeziciunea unei lovituri de teatru mă făcu să trec peste discreția pe care un om binecrescut trebuia s-o adopte în asemenea cazuri. În loc dar să-mi sfârşesc porția de înghețată, care începuse să se topească în farfurioară, mă aşezai cu coatele pe masă şi îmi pironii ochii către partenerii tragediei ce se desfăşura în fața mea. Şi zic tragedie fiindcă atitudinea prietenului meu la vederea necunoscutului îmi dăduse să înțeleg chiar din primul moment că era vorba de o întâlnire neaşteptată şi, mai ales, neplăcută.

Mă trudeam să ghicesc cam cine ar fi putut să fie acest *trouble-fete* care îmi schimbase prietenul, dintr-un adevărat atlet ce era, într-o cârpă bună numai de aruncat la gunoi.

După aspect, părea dintr-o clasă socială mijlocie. Hainele atârnau pe el ca şi cum ar fi fost de împrumutat, iar pălăria mică şi proptită în vârful capului i se mişca în ritmul fălcilor, ca şi cum un deget nevăzut i-ar fi ridicat-o de câte ori căsca gura să vorbească. Scund şi slab, cu nasul coroiat şi cu figura spână şi uscată ca o smochină presată, cele câteva firişoare de păr roşcat ce-i atârnau din barbă păreau absolut de prisos. Cu şoldul drept ieşit afară, şi sprijinit pe un baston solid şi noduros, ghiceam că necunoscutul şchioapătă. Ciudățenia aspectului său mă făcea să cred că atât barba cât şi infirmitatea piciorului sunt false. La început bănuiam că poate să fie vreun creditor neglijat sau părintele vreunei fete seduse, fiindcă ştiam că pe lângă ceva literatură, box, fotbal şi luptă franceză, prietenul meu se mai îndeletnicea şi cu aceste două sporturi mai puțin onorabile.

Pe măsură însă ce conversația continua, neliniştea prietenului meu părea că scade. De data asta observai chiar că picioarele nu îi mai tremură. Vocea, de asemenea, căpătase destulă amploare ca să-i pot prinde şi eu câte un cuvânt răzleț. Încetul cu încetul, tragedia din primul moment se schimbase într-o comedie de salon, subliniată din când în când de surâsuri discrete şi acompaniată de gesturi pline de eleganță scenică.

Nerăbdarea de a dezlega cât mai curând şarada celor două personaje misterioase – fiindcă din clipa aceea prietenul meu devenise pentru mine tot atât de misterios ca şi necunoscutul cu care sta de vorbă – mă făcu să mă aplec şi mai mult peste masa de marmură pe care înghețata se lichefiase de data asta complet. Îmi ciulii deci urechile ca un câine ce ar fi stat la pândă sau, dacă vreți, ca un Polonius oarecare, conceput însă fără tradiționala perdea.

Primele cuvinte pe care le prinsei, fură: *Predeal, Oreste, 15 august, domnul Jorj, Sfânta Maria...* apoi *victorie, Nistru, Tisa, România Mare* şi în fine, următorul dialog grăbit, concis şi teatral ca şi un sfârşit de act:

— Când ne mai vedem?

— Poate niciodată... poate chiar azi.

— Mai stai mult pe aici?

— Nu-ți pot spune.

— Tocmai dumneata, care ştii totul?

— Ce folos, dacă nu-ți pot spune tot ce ştiu...!

— Şi care poți fi peste tot?

— Şi în acelaşi timp nicăieri...

— Va să zică, nu mă mai iubeşti...

— Iar începi să te îndoieşti de mine?

— Atunci, adio... sau, poate, la revedere.

— Poate, la revedere...

Şi prietenul meu întinse mâna necunoscutului, care se depărtă, după ce mai întâi mă salută şi pe mine. Îi răspunsei scoțându-mi pălăria şi ridicându-mă uşor de pe

scaun, măgulit oarecum de atenția unui om care deocamdată îmi dăduse cel puțin prilejul să-i apreciez buna creştere.

Întors la masă şi instalat din nou pe scaun, prietenul meu, care mai păstra încă o slabă nuanță din paloarea celor câteva clipe de mai înainte, îşi trecu mâna pe frunte, îşi plimbă ochii obosit pe cer şi oftă prelung şi din greu, ca şi cum ar fi pus un punct după evitarea unei nenorociri aproape fatală.

Fără să bănuiesc natura emoției repercutate în sufletul lui ca şi cercurile de apă din jurul unei pietricele aruncate într-un lac, curios şi aproape grăbit îl întrebai, cu cea mai candidă şi firească naivitate:

— Cine era tipul ăsta?

În loc de răspuns, prietenul meu mă privi în ochi. Mă privi cu insistența rece pe care pupilele o împrumută adesea lamelor de pumnal şi mai elocvent decât mi-ar fi vorbit, mişcă de trei ori capul țeapăn ca şi o jucărie de lemn al cărei resort nu funcționează decât dintr-o singură direcție.

Noua lui atitudine îmi strecură şi mie primii fiori ai unei emoții nelămurite încă.

— Ce? Faci pe dificilul?... persoană sus-pusă?...

— Foarte sus... Era Dracul!...

Zâmbii uşor. Gluma prietenului meu mă umilea. Dar amintirea stării lui sufleteşti, cu câteva clipe mai înainte, mă făcu să-mi simt buzele reci şi saliva mai acidulată, ca şi cum răspunsul lui mi-ar fi stors o lămâie printre dinți.

— Care drac?

— Dracul adevărat... Diavolul... Necuratul!...

Nu ştiam ce să cred. Îşi bătea joc de mine sau întâlnirea neaşteptată cu acel necunoscut îi clătinase creierii mai mult decât permite echilibrul mental! Zâmbetul meu dispăruse ca o licărire falsă în noapte şi poate tot aşa de încruntat ca şi imaginea nopții, îl întrebai:

— Ce, ai înnebunit?... Cine era tipul ăsta cu care ai vorbit de Oreste şi de România Mare?

Prietenul meu mă privi din nou cu insistența rece şi lucie a celor două lame de pumnal, pe care de data asta, însă, le parai printr-o mişcare reflexă. Ce se petrecea în sufletul lui, nu ştiu. Dar ceea ce era mai trist pentru mine, în clipa aceea eu însumi nu îmi puteam da seama ce se petrecea cu adevărat nici în sufletul meu.

— Ia ascultă. Lasă-te de teatru, că se uită lumea la noi. Cine era tipul şchiop şi cu pălăria de clown?

Prietenul meu nu era nebun. Eu, însă, simțeam cu fiecare minut ce trece că mă apropii tot mai mult de nebunia de care îl bănuiam pe el.

Calm, senin şi umilit, ca şi un preot care-şi recită rugăciunea indicată de canoane, după ce mă luă de braț şi porni cu mine în lungul străzii, dincolo de podul de peste Criş, prietenul meu îmi povesti, îmi demonstră şi mă convinse, frază cu frază, cuvânt cu cuvânt, că necunoscutul care îl făcuse să se îngălbenească şi să tremure, deşi pretinde că se numeşte domnul Damian, nu este altul decât Necuratul, la numele căruia drept credincioşii îşi fac

cruce şi pe care cei rătăciți îl invocă şi îl îmbrățişează ca pe o ultimă şi supremă rațiune a vieții.

— Ah, dacă aş fi nebun, îmi spunea el, dacă aş fi nebun, aş fi poate mai fericit, fiindcă nimic nu ar fi adevărat din cele ce am să-ți povestesc. Dar, nu... Damian există... L-ai văzut... Te-a salutat şi tu i-ai răspuns. Este aşa după cum îl descriu cărțile sfinte şi poveştile bătrâneşti. Te-ai uitat bine în jurul lui? Corpul lui nu face umbră pe pământ şi dacă întâmplător i-ai pune o oglindă în față, ai vedea că figura lui nu se prinde în luciul ei. Apare şi dispare după plac şi dacă simte nevoia să se găsească chiar în mai multe locuri deodată, îl poți întâlni în aceeaşi clipă şi aici la Oradea Mare şi la Colombo, şi la Caracas!... Dacă Oreste nu ar fi murit, Oreste ți-ar fi putut repeta exact aceleaşi lucruri pe care ți le spun şi eu. Să nu-mi bănuieşti buna-credință, fiindcă nu am niciun motiv să te mint. Din contra, simt nevoia imperativă să te pun şi pe tine la curent cu cele întâmplate mie şi lui Oreste, acum şase ani, la Predeal...

Ajunsesem în fața fostei şcoale ungureşti de cadeți. Prietenul meu se oprise deodată în loc, ca şi cum cineva l-ar fi atins pe umăr. Privirăm amândoi de jur împrejurul nostru. Nimeni. În clipa aceea, însă, în fața noastră, ca şi cum ar fi ieşit din pământ, sprijinit în bastonul său noduros, domnul Damian apăru privindu-ne cu acelaşi zâmbet rece şi batjocoritor cu care o jumătate de oră mai înainte îl văzusem apărând pe trotuarul din fața cafenelei „Rimanokzi".

Instinctiv, amândoi ne strânserăm de braț, ca şi cum am fi voit să atenuăm lovitura ce trebuia s-o primim. Simții o sudoare rece care îmi învălui fruntea ca şi o compresă medicală şi îmi încleştai dinții de frică, să nu aspir atmosfera otrăvită ce părea să mă înăbuşe. Cuvintele prietenului meu, însă, mă făcură să-mi revin în fire:

— Dă-mi voie să-ți prezint un bun prieten al meu şi al bietului Oreste.

Apoi, adresându-se mie:

— Domnul Damian, o veche şi prețioasă cunoştință de la Predeal.

Domnul Damian părea turnat în ghips. Surâsul grotesc îi încremenise pe buze, ca şi cum i-ar fi fost pictat cu farduri de teatru. Când încercai să-i întind mâna, simții că puterile nu mă mai ajută nici măcar s-o mişc. Mă paralizase ideea că pot sta de vorbă cu Necuratul. În existența căruia încetasem să mai cred încă de pe băncile primelor clase primare. Ca să putem ieşi din această situație penibilă, prietenul meu continuă:

— Îi povesteam tocmai împrejurarea în care ne-am cunoscut şi cum...

Un behăit de capră, care aducea pe departe cu vocea omenească, îi tăie fraza. Începuse să vorbească domnul Damian.

— Imaginația poeților, de cele mai multe ori, depăşeşte realitatea şi sugrumă verosimilul. Noroc însă că majoritatea oamenilor care merg la biserică nu citesc poezii, iar

cei care vă citesc şi vă ascultă balivernele nu merg la biserică.

— Vorbeşti în pilde, ca întotdeauna.

— Singura pildă ce mi-am permis să ți-o dau şi pe care ți-o repet şi astăzi, este că degeaba încercați să inversați cu povestirile dv. fantastice rosturile celor două lumi, din care ieşiți de obicei prea devreme, după ce mai totdeauna intrați prea târziu. Cei care v-ar putea crede încă nu vă mai citesc, iar cei care încă vă mai citesc nu vă mai cred.

Prietenul meu îşi muşcă buzele de ciudă. Desigur că el înțelegea ceva mai mult decât mine din vorbele domnului Damian, care părea a fi sfârşit tot ce avusese de spus. După o clipă de tăcere şi jenă reciprocă, domnul Damian îşi mişcă din nou fălcile şi împreună cu ele şi firele de păr din barbă, apoi pălăria, bastonul şi piciorul şchiop şi, în fine, întregul său corp de păpuşoi mecanic.

— Îmi pare bine de cunoştință şi dacă ocaziunea se mai prezintă, cu plăcere la dispoziția dv., oricând...

Ne uitarăm la el cum dispare printre copacii parcului spre strada botezată de români „Aurel Vlaicu" şi, după ce nu-l mai văzurăm, ne privirăm cu oarecare insistență, ca şi cum am fi vrut să ne încredințăm reciproc de prezența spațială a fiecăruia dintre noi.

Prietenul meu, care-şi recăpătase buna dispoziție, mă bătu pre umăr cu blândețea patriarhală a unui protector sincer şi, mai înainte de a fi avut timp să mă dezmeticesc, mă întrebă:

— Ei, ce zici? – Aşa este că domnul Damian nu este propriu-zis un oarecare domn Damian?... Să ştii că ne-a ieşit în cale anume, să-ți dea prilejul ca să-l cunoşti. Nu ai idee ce vanitos este. Dacă nu aş şti cine este, l-aş lua drept un avocățel de provincie care s-a aruncat în brațele politicii. Avea aerul că mă opreşte să-ți povestesc şi ție cele petrecute la Predeal. Intenția lui însă a fost să-ți mărească şi mai mult curiozitatea, şi fiindcă ştia că nu crezi în existența lui, a căutat să te convertească printr-o apariție misterioasă şi prin câteva fraze cu dublu înțeles.

Un sfert de oră mai târziu, la aceeaşi masă de pe terasa cafenelei „Rimanokzi", unde domnul Damian îmi apăruse pentru prima dată, prietenul meu îmi povestea următoarele.

II

Ştii că eu şi Oreste, câțiva ani de-a rândul ne-am petrecut verile la Predeal. El avea nevoie de aer curat, eu de liniște. Când ploua stam acasă sau ne aventuram cel mult până la restaurantul gării sau la „Klein", dincolo de vechea frontieră, unde corijam sau sfârşeam bucățile începute la Bucureşti. Printre rânduri, vorbeam de rău pe cei absenți şi îi plângeam pe cei rămaşi la „Terasă" sau la „Imperial". Când era timp frumos însă, tăiam şoseaua şerpuită de pe Valea Timişului şi pe potecuța descoperită de noi scoboram printre brazi până în vale, la mănăstirea de maici, unde Oreste, de trei ani de zile, aştepta zadarnic să întâlnească partenera unei aventuri romantice, cu care s-ar fi putut impune posterității. Seara, când obosiți de urcuşul celor 237 de metri care fac diferența de altitudine între Marienbad şi Predeal, domnul Jorj ne primea cu brațele deschise şi cu surâsul franc al birtaşilor din vechile estampe englezeşti. Mâncarea noastră era preparată aparte şi nu era trecută niciodată pe lista mâncărurilor destinate călătorilor sau personalului de la C.F.R. Mândru că printre clienții lui numără şi doi scriitori de la Bucureşti, domnul Jorj ne făcea, la restaurantul său din gara

Predeal, prețuri mai mult decât convenabile, iar la București, de câte ori ne întâlnea, nu scăpam până ce nu luam masa ca invitații săi, măcar o singură dată la „Eneseu" sau „Iordache". Îți spun lucrurile astea ca să vezi în ce termeni ne găseam cu cel mai important personaj din Predeal, după autoritățile locale.

Într-o zi, ne hotărârăm să mergem la Azuga, să facem câte o baie de aburi la fabrica de postav. Plecarăm doar cu personalul de 2 şi 55, hotărâți să ne întoarcem cu acceleratul de 9 seara. După baie, însă, întâmplarea făcu să ne întâlnim cu un prieten, redactor la *Acțiunea*, care pe vremea aceea era oficiosul lui Take Ionescu. Or, între oamenii de aceeaşi meserie, de prisos să mai adaug că după sacramentalul „Bună ziua, ce mai faci?" urmează inevitabilul „Ce mai este nou?".

Neutralitatea noastră expectativă începuse să obosească lumea. Takistul pretindea că are ştiri sigure din Bucureşti că Brătianu trădează cauza aliaților noştri de mai târziu şi că antantiştii vor să-l denunțe şi să provoace mişcări de stradă. Take Ionescu, însă, ca mai prudent, se eclipsase în fața lui Nicu Filipescu, lăsându-i lui onoarea şi laurii cavalerului *„sans peur et sans reproche*"*.

Obosit de baie, Oreste începuse să caşte, întrerupând discuția din când în când cu câte un „O să fie bine, fraților". Eu, însă, liberal din trei generații, după cum ştii, mă aprinsesem şi căutam să-l conving cu argumente –

* *fără frică și fără reproș* (lb. fr.) (n. ed.)

dealtfel tot atât de insuficiente, dar fastuoase, ca şi ale lui – că ştirile ce-i veniseră de la Bucureşti sunt false, că Take Ionescu nu este decât un sinistru farsor, care urmăreşte cularea lui Filipescu şi că Brătianu este singurul om de stat din România care ştie ce face şi face ce trebuie.

Din stradă, însă, discuția se continuă la cantina fabricii, unde, după primele rânduri de halbe, grupul nostru de trei se mai mări cu alți patru necunoscuți, intrați în vorbă fără să se prezinte, şi în urmă cu alți şapte, atraşi de pasiunea aceluiaşi chinuitor semn de întrebare: „Cu cine mergem? Cu cine trebuie să mergem?..."

Unii erau de partea ziaristului takist. România pierduse trenul. Şi fiindcă nu putuse intra în război contra Austriei, imediat după ocuparea Lembergului de către ruşi, nu-i mai rămânea decât cel mult să meargă cu Puterile Centrale ca să câştige măcar Basarabia. Dar în cazul acesta, cum rămânea cu Transilvania? Cum rămânea cu frăția noastră de sânge cu Franța şi Italia? Şi, mai ales, cum rămânea cu trădarea lui Brătianu, care ar fi avut în fiecare noapte conciliabule secrete cu Marghiloman şi chiar cu Petre Carp?

Alții, mai puțin expansivi, admiteau posibilitatea unei intrări în război tot alături de francezi şi englezi. Dificultățile diplomatice pe care ni le făceau ruşii – şi cu care unii dintre necunoscuții de la masa noastră erau în corent – îi făceau să ia apărarea lui Brătianu şi să-i aprobe atitudinea de a nu întreprinde nicio acțiune hotărâtoare până ce mai întâi nu ar fi avut garanțiile suficiente.

Adevărul însă este că toți cei care discutam eram mai mult sau mai puțin chinezi în materie de politică externă şi că astăzi, când mă gîndesc la zgomotul care adunase acum şase ani aproape toată populația Azugii în jurul mesei noastre de la cantină, îmi vine să zâmbesc de naivitatea mulțimii şi să mă ruşinez de competința ziariştilor bine informați.

Să revin însă la ce ne interesează.

În timpul acesta începuse să se însereze. Sirenele fabricilor urlară unele după altele şi lucrătorii trecură prin fața noastră ca un adevărat simbol al vieții senine, pe care noi căutam zadarnic s-o întunecăm cu norii elocvenței şi pedanteriei noastre de bâlci. Prezența noastră zgomotoasă îi lăsa reci, ca şi spectacolul puțin interesant al unor potăi ce s-ar fi sfâşiat pentru un ciolan.

La un moment dat, cineva din grupul necunoscuților ne întrebă:

— Dar la Predeal când vă întoarceți?

— Astă-seară, răspunsei eu.

În acelaşi moment, Oreste sări de pe scaun strigând:

— Trenul... Vine trenul... Bună seara, domnilor... România o fi pierdut, n-o fi pierdut trenul; dar noi ne curățăm la sigur dacă îl pierdem pe al nostru.

Şi aproape fără să ne mai luăm „bună-seara", o pornirăm repede spre gară, unde nu am ajuns decât în clipa când ultimul vagon îşi plimba pe peron reflexul felinarului său roşu.

Ne uitarăm unul la altul, felicitându-ne reciproc de succesul obținut cu politica externă în mersul trenurilor şi ne întrebarăm ce ne mai rămâne de făcut. Trebuia sau să dormin la Azuga, sau să ne angajăm o căruță să ne ducă la Predeal. Soluția a doua însă era mai grea din cauză că, în regiunea aceea de frontieră, autoritățile opreau circulația în timpul nopții. Noi înşine chiar, trebuisem să obținem permis special ca să locuim la Predeal. După ce chibzuirăm ce-ar fi putut fi mai bine de făcut, Oreste îmi spuse:

— Dacă am porni-o pe jos? Eu am mai făcut o dată drumul ăsta. Nu sunt decât 11 km. În două ore suntem la Predeal. Şi avem şi lună plină în noaptea asta...

Primii propunerea lui Oreste şi pornirăm la drum.

Noaptea era într-adevăr feerică. Şoseaua şi împrejurimile păreau un decor de teatru, pe care luna plină îşi plimba petele de umbră şi lumină în ritmul paşilor noştri. Din când în când, Prahova se apropia de şosea, ca şi cum ar fi vrut să ne țină de urât şi zgomotul apelor ei deştepta parcă dintre copaci ecoul discuției noastre de la cantină. Oreste căuta pe cer constelația Casiopeei pe care trebuia s-o găsească, după explicațiile lui Anestin, opusă Stelei Polare, din vârful osiei Carului Mic. Un confrate falsificase fără voie personalitatea numerică a constelației şi, de dragul unei simple figuri poetice, îşi comparase cu Casiopeea iubita, care avea trei alunițe în bărbie. Greşeala poetului incult făcuse deliciul cenaclurilor literare, şi

Oreste găsise în noaptea aceea prilejul să se convingă personal de marea diferență dintre cele trei alunițe ale Dulcineei şi cele şapte stele principale ale Casiopeei. Lumina lunei însă ne ascundea cea mai mare parte a stelelor şi cum nici eu nici el nu posedam cunoştințe astronomice speciale, furăm nevoiți să amânăm cercetările noastre pe altă noapte.

Merserăm neîntrerupt aproape o oră şi făcusem mai bine de jumătate din drum. Bine dispuşi, ca mai întotdeauna când eram împreună, puneam la cale apariția unei noi reviste literare şi pronosticam viitoarele premii ale Academiei când, deodată, un nor ce se ridică perfid şi încăpățânat din dosul Clăbucetului ne schimbă întreaga dispoziție.

— Să ne grăbim, că ne apucă ploaia, oftă Oreste.

Şi în momentul acela ne aduserăm aminte că eram îmbrăcați în haine de dril, fără pardesie, fără umbrele şi fără perspectiva niciunui adăpost, la nevoie.

Norul duşman însă ne ghicise parcă temerea şi, pe măsură ce noi grăbeam la deal, el ne tăia drumul, iar la un moment dat ne acoperi şi luna. De data asta mergeam prin întuneric. Răcoarea începuse să ne strângă spatele. Câteva clipe în urmă, primele picături de ploaie tamburinară rar pe pălăriile noastre de paie, apoi din ce în ce mai bine ele se transformă într-o ploaie repede şi rece, de la care nu mai puteam spera altceva decât, cel mult, o pneumonie. Noroc însă că pe marginea drumului deslu-

şirăm prin întuneric o bancă de piatră cu acoperişul de şindrilă, sub care ne ghemuirăm amândoi, binecuvântând numele ministrului de Lucrări Publice, care avusese fericita idee să presare pe drumul dintre Azuga şi Predeal asemenea adăposturi oficiale.

În timpul acesta, ploaia se transformase într-o adevărată ruptură de nori. Fulgere dese şi repezi luminau pentru o clipă împrejurimile şi trăsnetele încheiau parcă după fiecare detunătură câte un capitol din poema tragică pe care ploaia o citea cu glas tare.

Unde anume ne găseam exact, nu ştiam. Se apropia însă de miezul nopții şi ploaia nu părea deloc dispusă să treacă. Ne pipăiam cu teamă şi dragoste ca doi naufragiați, înfrățiți pe aceeaşi bârnă plutitoare şi fiindcă în jurul nostru nu zăream nimic, decât întunericul nopții, ne făceam curaj întrebându-ne în glumă dacă mai este mult până la țărm.

La un moment dat, un zăngănit de clopoței, care răsună drept în fața noastră, ne făcu să tresărim. Cine putea să fie şi de unde ne putea veni salvarea anunțată prin clopoțeii pe care până atunci nu-i auziserăm încă?

O siluetă neagră de om se desprinse atunci din mijlocul drumului şi o voce necunoscută ne chemă pe nume:

— Noapte bună, domnule Oreste... Ce-ați pățit, domnule Pilade?... Nu mergeți cu mine, că sunt cu trăsura?... Vin de la Sinaia.

Necunoscutul se apropie de noi şi, cu gestul, ne invită să-l urmăm. Uimit de atâta precizie, mă întrebam ce fel

de ochi avea omul acesta de putuse să ne vadă în noaptea în care noi nu-i puteam lămuri nici măcar figura, ca să ştim cel puțin cu cine avem de-a face. Trăsura de care ne vorbise nu se zărea nici ea. O ghiceam însă după zăngănitul clopoțeilor de la gâtul cailor.

Văzând că ezităm, necunoscutul se apropie şi mai mult de noi, dându-şi la o parte gluga care-i acoperea figura.

— Ce, nu mă cunoaşteți? Eu sunt Damian de la Predeal.

Adevărul era însă că nu-l cunoşteam nici eu, nici Oreste. Cu toate acestea, ne lăsarăm convinşi că suntem cunoştințe vechi şi mai înainte de a părăsi banca sub streaşina căreia ne adăpostisem timp de aproape două ore, îi mulțumirăm pentru serviciul ce ni-l oferea la timp şi cu atâta bunăvoință.

Coborând de pe bancă, domnul Damian ne făcu atenți să ocolim o băltoacă pe care noi nu o vedeam şi ne conduse până la trăsura cu coşul ridicat ce-şi confunda prezența în noaptea neagră ca un tăciune stins.

După ce luarăm loc pe pernele moi, domnul Damian ne acoperi picioarele cu burduful de piele şi se urcă pe capră.

Oreste îmi făcu un semn de nedumerire, apoi vorbi:

— O să vă plouă, domnule Damian. Treceți mai bine cu noi înăuntru.

Drept răspuns, domnul Damian râse zgomotos, ca şi cum ne-ar fi auzit vorbind cine ştie ce prostie şi dădu bice cailor, care porniră în trap la deal. În acelaşi timp însă el

se întoarse spre noi şi, aplecându-şi capul până sub coviltirul trăsurii, ne spuse:

— Pe mine ploaia mă cunoaşte mai bine decât pe dv. Nu vă fie teamă, că de mine nu se prinde apa cerului!... Dar dv. staţi bine? V-aţi cam udat... Nu vă este frig?

— Mulţumim, noi suntem bine.

— Bine să fie atunci...

Dacă ţi-aş spune că până la Predeal nu am putut să ne dezmeticim, poate că n-ai să mă crezi. Necunoscutul ăsta care pretindea că ne cunoaşte, dar pe care noi nu-l mai văzuserăm niciodată până atunci, precum şi modul misterios în care apăruse şi ne descoperise sub streaşina băncii de piatră, pe care întunericul şi ploaia o făceau una cu noaptea, ne strecurase în suflet o îndoială vagă asupra realităţii pe care o trăiam, fără să ne-o putem explica. Deşi mai impresionabil ca mine, Oreste căuta totuşi să pară mai stăpân pe el, adresându-i-se din când în când, pe un ton ironic, sigur fiind că binefăcătorul nostru nu-l pricepe.

— O să fie bine, domnule Damian!... Nu?...

Şi vocea necunoscutului de pe capră răspundea parafrazând parcă deodată şi intenţia lui Oreste şi ropotul ploii.

— Biiine... biiine... o să fie bine!

Când coborârăm din trăsură în curtea gării, lumina felinarului ne dădu posibilitatea să observăm mai deaproape pe misteriosul nostru binefăcător, care se prezentase domnul Damian. Prima constatare care ne strecură o nouă nelinişte în suflet fuse aceea că deşi fusese

tot timpul pe capră, mantaua birjarului era mai uscată de cum ar fi fost scoasă în momentul acela din dulap. Ceea ce ne spusese cu o jumătate de oră mai înainte se adeverea. Apa cerului nu se prinsese de dânsul nici măcar cât urma unei peniţe muiată în cerneală pe o hârtie unsuroasă.

Îi mulţumirăm şi îl invitarăm în restaurant să bem ceva. Domnul Damian însă pretextă că e grăbit şi după ce ne fixă o întâlnire pentru a doua zi, dădu bice cailor şi dispăru cu trăsura pe şoseaua dinspre frontieră.

Încotro s-ar fi putut duce la ora aceea, când circulaţia este oprită şi de autorităţile noastre şi de cele ungureşti, nu puteam ghici. Câteva clipe, însă, ascultarăm zăngănitul clopoţeilor ce se pierdeau în noapte, urmând parcă şerpuirea şoselei ce cobora spre Timiş.

În restaurant nu mai rămăsese niciun client. Domnul Jorj făcea socotelile cu chelnerii. Nedumeririi lui, când ne văzu zgribuliţi de frig şi uzi de ploaie, urmară explicaţiunile noastre, pe care domnul Jorj părea că nu vrea să le creadă.

Când îl întrebarăm cine este acest domn Damian, patronul restaurantului dădu din umeri cu neîncredere şi ne răspunse în doi peri:

— Un mare şmecher. Nu ştiu de unde dracu s-a pripăşit anul acesta în Predeal... Dar ce face pe aici, să ştii că nu-i tocmai lucru curat.

— Face contrabandă? îl întrebarăm noi.

— Tot felul de afaceri... îl întâlneşti pe unde nu-ți dai cu gândul şi ce face, ce drege, el singur parcă ar fi stăpân aici. Îi are în mână şi pe ai noştri şi pe unguri...

Explicațiile domnului Jorj, adăugate la constatările noastre, măriră şi mai mult tulburarea pe care apariția neaşteptată a domnului Damian o produsese în sufletul meu şi al lui Oreste. Concluziile noastre păreau însă atât de imposibile, că în noaptea aceea ne ferirăm să ni le comunicăm. Destul să-ți spun numai că, mai înainte de a stinge lampa, profitai de ocazie că Oreste adormise şi începui să cercetez cu de-amănuntul pe sub paturi şi prin dulapul cu haine, ca şi un copil apucat de frică după cetirea unei povestiri fantastice.

Iată peripețiile primei noastre întâlniri cu domnul Damian.

❊ ❊ ❊

Şi prietenul meu tăcu.

În timpul acesta eu nu scosesem nicio vorbă. Emoția de care mă simțeam stăpânit nu-mi dădu altă putere să-mi manifest nerăbdarea şi curiozitatea de a afla sfârşitul aventurii, decât printr-o singură frază:

— Şi pe urmă?

— Pe urmă? Ai răbdare să-mi pregătesc urmarea. N-ai cetit la autorii noştri cum se continuă o poveste? Scoți o țigară, sau mai bine-zis umpli o pipă... o aprinzi, tragi două-trei fumuri, oftezi din greu şi pe urmă, începi din nou.

Şi pe măsură ce-mi vorbea, prietenul meu făcea exact ce spunea – adică scoase o țigară de foi, o aprinse, trase trei fumuri, tuşi, oftă, schimbă poziția scaunului şi continuă.

III

A doua zi, un soare admirabil răsărise anume parcă să şteargă ultimele urme de ploaie de peste noapte.

Oreste mă aştepta la restaurantul gării, unde domnul Jorj îi completa informaţiunile asupra domnului Damian. Personajul acesta misterios apărea şi dispărea din Predeal la date neregulate. Totdeauna singur şi refractar oricărei cunoştinţe în afară de cele impuse de nevoile schimbului de alimente cu diferite articole industriale ce-l făcea între România şi Ungaria, domnul Damian căra de pe Valea Prahovei grâu şi porumb şi aducea de la Braşov medicamente, sticlărie şi obiecte necesare vieţii casnice. Nu ştia nimeni însă nici unde locuieşte, nici unde mănâncă, nici de unde este de loc, nici ce făcuse mai înainte de a se ocupa cu singura meserie rentabilă de pe vremea neutralităţii. Funcţionarii celor două vămi îl stimau, fiindcă era foarte mărinimos. Domnul Jorj însă nu-l avea deloc la stomac, pentru binecuvântatul motiv că domnul Damian nu-i făcuse niciodată cinstea să ia masa în restaurantul său. Ceva mai mult chiar, misteriosul personaj făcea şi pe zaraful, ori de câte ori i se prezenta ocazia, şi lucrul acesta

plictisea deopotrivă atât pe domnul Jorj cât şi pe asociatul său, care avea concesia schimbului de monezi în gara Predeal.

Cu toate că în dimineața aceea ne puteam făli că ştim despre domnul Damian ceva mai mult decât cu-o zi mai înainte, investigațiile noastre nu se opriră aci şi trecură în biroul poliției din gara Predeal.

Comisarul, băiat subțire, licențiat în drept şi prieten cu noi de la „Imperial", ne destăinui – sub garanția cuvântului nostru de onoare – că adevărata misiune la Predeal a domnului Damian trebuie să fie aceea de spion al românilor, deoarece superiorii îi dăduseră în secret ordine formale să nu i se facă nicio dificultate, să se închidă ochii asupra tuturor afacerilor care ar părea suspecte şi, la nevoie, să i se înlesnească – în numele oficialităților chiar – orice ajutor de care ar fi avut nevoie. E drept însă că, până atunci, domnul Damian nu avusese încă nevoie de concursul poliției româneşti. Misteriosul personaj opera singur, cu propriile sale mijloace şi opera aşa de îndemânatic, că agenții secreți din Predeal nu reuşiseră până atunci să dea de urma niciunei alte îndeletniciri în afară de exportul grâului şi importul diferitelor produse industriale.

După cum vezi, informațiile noastre despre domnul Damian nu motivau cu nimic atmosfera misterioasă în care îl plasasem în primul moment. Atât eu cât şi Oreste dar, căzusem de acord că bănuielile cu care ne hipertrofi-

asem imaginația nu puteau avea altă explicație decât turburarea noastră nervoasă din noaptea în care îi făcusem cunoștința pe o ploaie torențială și în mijlocul unui drum aproape pustiu.

În ziua aceea, însă, deși ne dăduse întâlnire, domnul Damian nu apăru. Abia a treia zi, în ziua de 1 august, domnul Damian trecu în goana unui automobil roșu spre Azuga. La vederea noastră, se mulțumi să ne salute fluturându-și degetele în vânt și să ne strige:

— După masă, la două și cincizeci și cinci.

Credeam că n-are să vină nici de data asta și așteptam plecarea personalului spre București, ca să o pornim și noi spre casă. Exact însă la ora două și cincizeci și cinci, când mașina fluiera, gata să pornească, domnul Damian apăru pe peronul gării îmbrăcat aproape la fel după cum l-ai văzut și astăzi, cu hainele cumpărate parcă din Hala vechiturilor și cu pălărioara lui de clown, echilibrată pe vârful capului țuguiat, ca o căpiță de fân care a început să se rumenească de soare.

De-abia atunci observasem că omul nostru șchioapătă și că ghetele îi fac un zgomot ciudat, ca și cum ar fi avut tălpile de lemn.

Regăsirea noastră fuse din cele mai cordiale. Domnul Damian ne salută cu o simplă înclinare a capului, fără să-și scoată pălăria. În schimb, ne întinse mâna la amândoi și mâna lui aspră și rece ne făcu impresia unei piei de șarpe conservat într-un muzeu de zoologie.

Întâlnirile cu oamenii pe care îi cunoşti de curând sunt totdeauna caraghioase. Nu ştii ce să-i întrebi şi te chinuieşti zadarnic să găseşti fraza potrivită cu care să nu depăşeşti nici intimitatea pe care nu li-o poți acorda, nici indiferența cu care te jenezi să-i tratezi de la început. Domnul Damian însă, care când vrea este un *causeur** admirabil, parcă ghicise impasul în care ne găseam şi, fără să mai aştepte mulțumirile noastre pentru serviciul ce ne făcuse cu patru nopți înainte, angajă discuția pe terenul literar.

Aci, dă-mi voie să fac o paranteză mai lungă. Ştii de cine ne vorbea domnul Damian şi asupra cărui autor ținea să aibă părerea noastră? Pariez că pentru nimic în lume nu ai putea ghici... Ei bine, domnul Damian cetise pe **Gaspard de la nuit** al lui Aloisius Bertrand, din care ştia poeme întregi pe dinafară şi se oferea să ne explice toate subtilitățile din **Cântecele lui Maldoror** ale lui Lautreamont...

Dacă nu ne-ar fi zăpăcit această revelație neaşteptată, poate că am fi înțeles din primul moment cu cine aveam de a face. Faptul însă că putusem găsi la Predeal pe cineva care să bată în struna mea şi să-l convingă pe Oreste că **Gaspard de la nuit** sunt cele mai frumoase poeme în proză din literatura mondială, mă făcu să uit pentru un moment că binefăcătorul nostru nu-şi împlinise încă termenul carantinei sentimentale pe care ne hotărâsem să i-o impunem câteva zile în şir.

---

* *interlocutor* (lb. fr.) (n. ed.)

Şi iată cum, la un moment dat, mă trezii traversând curtea gării cu domnul Damian la braț. Oreste rămăsese câțiva paşi în urmă ca să-şi aprindă o țigară. Văzând însă că nu ne mai ajunge din urmă, îmi întorsei capul să văd ce face. Domnul Damian se întorsese şi el.

Nu am să uit niciodată momentul acela de spaimă, mărită cu ruşinea de a nu mi-o putea manifesta în fața omului care ne-o provocase deopotrivă la amândoi.

Galben ca ceara şi cu ochii holbați pe urma paşilor noştri, Oreste nu-şi mai putu reține emoția constatării fantastice şi, cu vocea sugrumată de sincopa supremă în care părea că-şi dă sufletul, şopti aşa de încet că de-abia îl putui auzi:

— Unde-ți este umbra, domnule Damian? Dumneata nu faci umbră pe pământ?...

Râsul cavernos al omului pe care îl țineam de braț mă zgudui ca şi cum m-aş fi găsit într-un tren ce deraiază.

Îmi aruncai ochii în jurul lui şi aceeaşi paloare, desigur, că se lăsase şi pe figura mea în momentul acela. În lumina orbitoare a soarelui, corpul domnului Damian nu contura nicio umbră pe pământ.

Drept răspuns, personajul-enigmă adresă lui Oreste următoarea întrebare:

— Dumneata ştii care este menirea omului pe pământ?... Să facă umbră sau să facă treabă?...

Tăcurăm amândoi, fiindcă nici unul, nici altul nu ştiam sau mai bine zis nu puteam răspunde nimic.

Ca şi cum ar fi reluat o discuție întreruptă însă, domnul Damian continuă:

— Umbra omului, să ştiți de la mine, este un fenomen cu totul secundar. O face sau nu o face, ea nu poate influența cu nimic asupra efortului cu care încearcă să-şi evidențieze personalitatea în viață. De aceea, şi înțelepciunea poporului român spune despre oamenii inutili că nu sunt buni pentru altceva decât să facă umbră pământului.

După cum vezi, domnul Damian ne vorbea *ex cathedra*.

Oreste continuă să bâlbâie:

— Va să zică dumneata eşti un fel de Peter Schlemihl al lui Chamisso...

— Sau omul care şi-a vândut umbra pe punga lui Fortunatus, îl completă Damian.

— Dar dumneata cui ți-ai vândut-o? Tot Dracului?

— Dracul nu există... Dracu, suntem noi înşine – şi dumneata şi dumnealui şi eu. Dracul nu cumpără; el face numai schimb, fiindcă noi nu ne putem cumpăra pe noi înşine. Ne împrumutăm intențiuni cari, la un moment dat, pot cadra cu personalitatea răului despărțită de a binelui, anume ca să ne putem ipostazia la infinit minciuna vieții. Binele şi răul însă sunt acelaşi lucru sau, mai bine zis, nu există nici bine, nici rău. Există numai biletul pe care ni-l fabricăm noi înşine pentru loteria momentului în care credem că ne încercăm norocul. Dar şi norocul, ce este în definitiv?... Oare credeți că norocul singur a făcut să trec cu trăsura pe şosea când ploaia vă țintuise sub streşina băncii unde v-am găsit?

Oreste nu putea vorbi. Ghiceam lucrul acesta după mişcarea buzelor lui uscate. Încercai dar să continui eu discuția.

— Dumneata vorbeşti ca un adevărat savant, domnule Damian. Îți mărturisesc că nici eu nu cred în existența dracului, dar tot aşa de convins eram, până în momentul de față, că nici oameni fără umbră nu pot exista...

— Şi, cu toate acestea, eu exist... Nu este aşa că exist? ...Exist, şi ca mine mai există şi alții. Nu cunoaşteți cazul studentului din Praga care şi-a vândut umbra unui cămătar? Şi doar cămătarul acesta nu era dracul. Prostia omenească însă a făcut dintr-un cămătar în carne şi oase una şi aceeaşi persoană cu dracul plăsmuit de interesele unei anume categorii de oameni.

Povestea studentului din Praga o cunoşteam şi eu, dintr-un film de cinematograf jucat cu Wegener. Faptul însă că domnul Damian căuta să-mi dovedească cu legende populare existența oamenilor fără umbră mă umilea, ca şi cum aş fi fost tratat drept un copil. Dar, în fața omului misterios, curajul revoltei mă părăsea pe clipă ce trece şi o discuție argumentată serios simțeam că nu mai este posibilă între noi şi el.

Căutai deci să schimb tonul şi îl întrebai în glumă:

— Dar dumneata cu ce ocazie ți-ai pierdut umbra?

— Eu m-am născut fără umbră... Dar dacă vreți, vă pot face dovada inutilității umbrei pentru un om. Vreți să vă vindeți umbra?

— Nu, nu!... strigarăm amândoi într-un singur glas.

— Dar s-o amanetați?... Sunt gata oricând... Spuneți-mi numai cât cereți?...

Oreste, care își recăpătase glasul, răspunse tot în glumă:

— Să-mi dai pe Elena, regina Spartei, tot atât de tânără și frumoasă ca și în clipa când a fugit cu Paris.

— Asta nu se poate, răspunse Damian.

— Și cu toate astea, Mefisto a putut să dea pe Margareta lui Faust.

— Dar astea sunt poveşti... Mefisto nu există, după cum nici frumoasa Elena nu a existat decât în imaginația aceloraşi speculatori ai minciunii, care mai târziu aveau să inventeze şi pe dracul... În schimb, însă, eu vă dau lucruri reale... Aur! Vreți aur!... Știți cât este de scump aurul, mai ales în vremurile acestea... Ei bine, eu vă dau aur, adevărat, aur de care vă puteți folosi... Şi dumneavoastră îmi dați umbra, cu care nu aveți ce face, dovedindu-vă în acelaşi timp şi posibilitatea propriei mele existențe!...

Insistența cu care domnul Damian ne târguia umbra, şi poate chiar viața, mă apropiase de Oreste, ca şi cum ar fi prevăzut necesitatea unei apărări comune. Cu mâna stângă îi apucasem brațul, iar cu dreapta îmi pipăiam în buzunarul de la spate cuțitul catalan, de care ştii că nu mă despart niciodată.

În momentul acela însă o schimbare bruscă se opera în sufletele şi în fața ochilor noştri. Cu gurile căscate şi cu ochii holbați de plăcere şi de teamă în acelaşi timp, ca şi

doi copii în fața unor focuri de artificii, privirăm de jur împrejurul nostru plini de nedumerirea pe care nu ți-o poate procura decât fenomenele științelor oculte, cu care nu eşti la curent. D-l Damian dispăruse din fața noastră, ca şi cum ar fi intrat în pământ. Îl văzusem tremurând deodată, ca şi un manechin umplut cu tărâțe. O vâlvătaie verzuie îl îmbrățişase, ca nişte petale de trandafir ce s-ar fi strâns în jurul unei stamine cu chip de om şi în urmă nu-l mai văzusem nicăieri. În schimb însă preotul satului, cu crucea într-o mână şi cu busuiocul într-alta, se apropia de noi, urmat de băiețaşul cu căldăruşa plină de apă sfințită...

Era 1 august – după cum ți-am spus şi, ca în fiecare început de lună, preotul îşi făcea obişnuitul turneu, botezându-şi dreptcredincioşii.

Fără să pronunțăm un singur cuvânt, ne descoperirăm aproape în mod mecanic şi închinându-se cu evlavia amintirilor din copilărie, sărutarăm crucea pe care preotul ne-o întinse cu stângăcia nedumeririi ce-i produsese convertirea bruscă şi inexplicabilă a celor doi atei.

❊ ❊ ❊

Prietenul meu tăcu din nou, se uită la ceas şi mă întrebă unde luăm masa. Mărturisesc că restaurantul îmi era indiferent. Ceea ce voiam să ştiu era urmarea povestirii pe care prezența domnului Damian la Oradea Mare o investise ca formulă executorie a celei mai sigure realități.

După un sfert de oră, prietenul meu reluă povestirea pe terasa restaurantului din parc, sub crăngile unui platan.

IV

Volatilizarea domnului Damian la vederea preotului cu crucea în mână ne edificase complet asupra stării civile a omului misterios pe care domnul Jorj îl socotea periculos intereselor sale personale, iar comisarul gării, folositor intereselor superioare ale statului. Dar atât domnul Jorj cât şi comisarul nu ştiau încă nimic din ceea ce noi avuseserăm prilejul să constatăm şi să tragem concluziile care nu se potriveau cu temerile celui dintâi, nici cu absoluta încredere a celui de-al doilea.

Ne hotărâsem deci să păstrăm secretul pentru noi şi, cu prima ocazie, să provocăm pe domnul Damian să ne mărturisească adevărul. Ştiam bine că riscăm să nu-l mai vedem niciodată sau, văzându-l, să ne expunem la neplăceri mai grave decât amanetarea umbrelor pe care domnul Damian ne-o propusese cu atâta franchețe şi mărinimie. Cele petrecute ziua nămiaza mare ne zdruncinase sistemul nervos mai mult decât toate prevestirile funebre din nopțile de insomnie. Simțeam că nu mai suntem stăpâni pe noi. Simțeam că o forță ocultă ne îndreaptă paşii şi gândurile în altă parte decât acolo unde voiam să ajun-

gem şi că sentința noastră de moarte fusese semnată încă din noaptea în care domnul Damian ne oferise adăpostul trăsurii sale. Ce puteam face însă altceva decât să ne resemnăm, ca şi un condamnat ajuns cu capul pe ghilotină? Dacă ne-am fi destăinuit cuiva, riscam să ne facem şi de râs. Cine ne-ar fi putut crede sau, dacă întâmplător s-ar fi găsit cineva să ne creadă, cine ne-ar fi putut veni în ajutor, când domnul Damian era mai puternic decât orice alt muritor de rând?...

Cele câteva zile petrecute în aşteptarea călăului nostru ne deprimaseră în aşa fel că toată lumea ne întreba dacă nu cumva suntem bolnavi. Bolnavi nu eram. În schimb, parodia vieții noastre ne transformase în nişte bocitori discreți, care am fi urmat convoiul propriei noastre înmormântări.

Zilele treceau însă şi d-l Damian nu se mai arăta. Nu ştiam dacă renunțase să mai dea ochi cu noi sau dacă nu cumva ne pregătise o nouă surpriză, mai fantastică decât toate pe care le avusese până atunci. Începusem chiar să ne obişnuim cu ideea că n-o să-l mai vedem, încredințați că domnul Damian evită explicația finală, care în mod inevitabil trebuia să se producă între noi, după cele petrecute până atunci.

Într-una din zile, însă, o discuție aprinsă dintre doi necunoscuți ne atrase atenția. Era vorba de domnul Damian. Unul din ei pretindea că cu două ore în urmă îl întâlnise la Braşov, că vorbise cu el şi că hotărâse pentru a doua zi să se întâlnească la Predeal. Exact la aceeaşi oră,

celălalt pretindea că l-a văzut la Câmpina, unde domnul Damian supraveghea plecarea unui tren cu petrol pentru Germania. Amândoi oameni de afaceri, necunoscuții – care probabil că lucrau împreună – începuseră să se bănuiască şi fiindcă nu era posibil ca un om să se găsească în aceeaşi clipă în două locuri diferite, fiecare din ei credea că l-a prins cu minciuna pe celălalt, acuzându-se reciproc de lipsă de sinceritate şi amenințându-se cu desfacerea tovărăşiei.

Cine mințea dintre amândoi? Nici unul. Amândoi spuneau adevărul, fiindcă amândoi – după cum o să vezi imediat – văzuseră pe domnul Damian, exact la aceeaşi oră, şi la Braşov, şi la Câmpina. Pe noi, care ştiam cine este misteriosul personaj, asemenea imposibilități fizice nu ne mai emoționau. Pe cei doi negustori, însă, încăpățânarea fiecărui în parte de a-şi proba buna-credință îi enervaseră într-atât că la un moment dat se despărțiră bruscându-se ca doi duşmani, furioşi că locul unde se găseau nu le îngăduia să-şi încerce şi greutatea pumnilor...

Oreste avu atunci o idee „genială", cum îi plăcea lui să-şi boteze năzbâtiile. Ne despărțirăm şi noi şi fiecare ne luarăm după câte unul din cei doi necunoscuți, îi ajunserăm din urmă, îi salutarăm şi probabil că intrarea în vorbă se făcu la fel şi într-o parte şi în alta.

— Îmi dați voie, domnule... Vreau să vă spun că ce afirmați adineauri era perfect adevărat. La aceeaşi oră ca şi dumneavoastră, am văzut şi eu pe domnul Damian la Braşov...

Oreste trebuie să fi spus exact acelaşi lucru ca şi mine, cu singura deosebire însă că Braşovul fusese înlocuit cu Câmpina.

Intervenția noastră produse efectul dorit. Cei doi învrăjbiți se întoarseră în tovărăşia noastră şi câteşipatru reluarăm discuția asupra imposibilității celor confirmate de data asta şi de noi.

Negustorii se priveau cu ochii holbați, ridicau din umeri, îşi treceau batistele pe frunte, plescăiau din limbă şi nu pricepeau absolut nimic. Acelaşi lucru îl repetam desigur şi noi, cu mai puțină sinceritate însă.

După câteva minute de discuție inutilă, ne despărțirăm, cu promisiunea solemnă de a ne comunica reciproc explicațiile pe care domnul Damian ar fi binevoit să ni le dea şi unora şi altora.

Adevărul era că noi speram să aflăm amănuntele de la cei doi negustori, deoarece eram ferm convinşi că cu noi domnul Damian nu mai vrea să se întâlnească niciodată.

A doua zi, însă, ne regăsirăm în dreptul cantonului din capul satului, unde linia ferată taie şoseaua. Domnul Damian părea că ne aşteaptă, ca şi cum ar fi fost prevenit că vom trece pe acolo. Ne păstrarăm calmul cât puturăm mai bine şi adoptarăm tonul glumeț cu care ne puteam ascunde mai uşor şi emoția şi ignoranța fenomenelor naturale sau descoperirilor ştiințifice cu care domnul Damian îşi explica ciudățeniile ființei sale...

— Salutăm pe omul fără umbră, îi strigă Oreste.

— Salut pe oamenii fără convingeri, ne răspunse el.

Gheața se spărsese mai uşor de cum ne-am fi aşteptat.

— Bine, nene Damian, continuai eu, se poate să ne părăseşti aşa, tam-nesam, să nu dai semne de viață o săptămână întreagă şi să ne faci să credem că eşti supărat pe noi?

— Supărat?... De ce aş fi fost supărat?

— Ştim noi? Poate fiindcă am refuzat să-ți amanetăm umbra.

— A-ha!... Umbra!... Grozav mai țineți la umbra dumneavoastră... mai ales când soarele se lasă spre asfințit... Nu?... Judecându-vă cineva după umbră, v-ar crede nişte giganți.

— Dar dumneata, care o socoteşti inutilă, de ce cauți s-o cumperi de la alții?

— A fost o glumă.

— Ba a fost ceva foarte serios. Erai aşa de supărat pe noi, că nu ți-ai luat nici măcar rămas bun. Ai şters-o englezeşte, cum se zice. Ai dispărut cât ai clipi din ochi şi ne-ai lăsat ca pe doi caraghioşi în mijlocul drumului.

— V-am lăsat cu popa, rânji domnul Damian.

De data asta, eu şi Oreste trebuia să menținem discuția pe cont propriu. Nemaiputându-ne înțelege din ochi, fiecare din noi răspundeam ce credeam mai nimerit şi mai fără replică din partea domnului Damian.

— Va să zică erai de față... Cum se face atunci că nu te vedeam? Unde erai ascuns?

Domnul Damian începuse să râdă din nou. Râsul lui ne umilea parcă. Presimțeam că ne pregăteşte un răspuns

savant, echivalent cu o palmă de profesor pe obrazul unor şcolari leneşi.

Ei bine, de ce ne fusese frică, nu scăparăm. Calm şi aproape patriarhal, ca şi cum ar fi ținut o predică, sau ar fi citit cu voce tare o pagină dintr-o enciclopedie oarecare, domnul Damian începu să ne explice:

— Mimetismul, cuvânt de genul masculin, care vine de la grecescul *mimeisthai*, adică „a imita", este proprietatea pe care o au anume vietăți de a împrumuta asemănarea cu mediul în care se găsesc la un moment dat, sau cu specia altor vietăți mai bine protejate în dauna cărora trăiesc în funcție de paraziți. Prototipul acestor vietăți este cameleonul. Nu vă fac injuria de a vă bănui că nu ştiți că reptila aceasta împrumută culoarea frunzelor de copac, după anotimpuri – când verzi, când roşcate, când galbene. Mă miră însă faptul că nu cunoaşteți încă până astăzi cazul lui Honore Subrac, pe care confratele dumneavoastră Guillaume Apollinaire l-a descris admirabil în ultimul său volum de nuvele ştiințifice sau, dacă vreți, un exemplu clasic, inelul lui Gyges, faimosul păstor din Lydia, ale cărui efecte, sărmanul rege Candaule a avut trista ocazie să i le constate încă din secolul al VII-lea înaintea erei creştine. Pentru un om la curent cu fenomenele naturii, explicate pe înțelesul tuturor, dispariția mea nu ar fi fost decât un lucru foarte natural. Pentru dv. însă, care faceți mimetism fără să vă dați seama şi vă puneți la adăpostul fanteziei ori de câte ori vă este teamă să nu fiți

cuprinşi în flagrant delict de diformare a realității, dispariția mea a fost, desigur, un lucru extraordinar...

Hotărât lucru, domnul Damian era infinit superior alianței mele cu Oreste, incapabili să luăm ofensiva şi aproape insuficient să ne ținem chiar în defensivă. Cele câteva rânduri din Larousse, combinate cu nuvela lui Apollinaire ne scoaseră din luptă mai curând decât ne-am fi aşteptat. Dispariția domnului Damian fusese explicată în mod magistral. A mai fi insistat asupra ei însemna să ne pretăm a trece drept imbecili. Totuşi, nu ne dădurăm bătuți şi angajarăm lupta din nou, pe tema celor două apariții simultane la Braşov şi Câmpina. Cum am adus vorba de ele, nu mai ştiu. Destul să-ți spun numai că ceea ce trebuia să urmeze de data asta ar fi putut înnebuni şi pe Branly şi pe Marconi. Damian ştia desigur şi ce ne-am pus în gând să-l întrebăm şi sursa de unde pornea dubla şi misterioasa lui apariție. Era pregătit dar pentru orice eventualitate, ca şi un comandant de armată în ajunul luptei. Destul să-ți spun că râsul lui cavernos şi rece îl auzeam ori de câte ori voia să ne dea impresia că întrebările noastre îl surprind prin naivitatea lor. Acelaşi lucru dar, se petrecea şi de data asta. Domnul Damian râse din nou şi apoi ne ținu următoarea prelegere:

— Dacă v-aş fi cunoscut acum zece sau cincisprezece ani şi v-aş fi spus că firele telegrafului vor deveni cu timpul tot atât de inutile ca şi armele de luptă sau instrumentele de muncă medievale, nu m-ați fi crezut, desigur. Şi totuşi, telegrafia fără fir există astăzi ca o realitate pen-

tru toată lumea. Ei bine, exact acelaşi lucru vi-l pot spune astăzi despre transmiterea vorbei şi imaginei, prin undele herziene. În lume nu este nimic imposibil. Ceea ce nu există încă pentru noi, care confundăm ştiința cu birourile autorităților oficiale, unde totul se face după anumite formalități, în realitate există şi se manifestă prin aşa-zisele fenomene neexplicabile. Imperiul supranaturalului a sucombat odată cu ultimii preoți ai lui Zoroastru şi magiile albe sau negre, care au turmentat o vreme îndelungată omenirea, s-au decolorat de soare şi de praf prin vitrinele muzeelor de curiozități istorice. Civilizația, să ştiți că nu cucereşte nimic, fiindcă nimic nu se poate cuceri din acea ce se oferă gratuit. Civilizația nu face decât să revadă, să corijeze şi să dea „bun de imprimat". Branly a revăzut numai ceea ce se găsea la dispoziția tuturor ochilor sănătoşi. Presbiții şi miopii se consacră artelor şi istoriei. Marconi, la rândul lui, a corijat, iar miile de operatori anonimi, imprimă azi la distanțe de sute de mii de kilometri alfabetul lui Morse, care străbate spațiul fără ajutorul firelor, la fel ca lumina, ca sunetul şi căldura... Ei bine, mâine acelaşi lucru se va petrece şi cu graiul şi imaginea omenească. Zic mâine ca un semn de condescendență pentru dumneavoastră, care sunteți sclavii formalităților oficiale, cu care dealtfel ştiința nu are nicio legătură. Pentru mine, însă, acest „mâine" este mai mult decât un „azi". Este un „ieri" şi încă de multă, foarte multă vreme...

Nu știu dacă viteii la poarta nouă își schimbă cu adevărat expresia figurii lor monotone. Pe măsură însă ce domnul Damian continua să ne vorbească, eu și cu Oreste simțeam că niciodată expresia vițelului la poarta nouă nu s-ar fi putut aplica cu mai multă exactitate ca nouă în momentul acela.

Să continui însă prelegerea domnului Damian:

— Dragii mei, trebuie să știți că eu sunt un om foarte ocupat. Afacerile mele nu-mi dau răgaz să mă pot odihni un singur moment. Ba ceva mai mult chiar, sunt cazuri când în același moment trebuie să mă găsesc în mai multe locuri. Cum aș putea dar face față tuturor nevoilor dacă nu mi-aș transmite imaginea în diferite locuri, unde prezența mea ar fi necesară în același timp? Procedeul este foarte simplu – un fel de ou al lui Columb, mai ales astăzi, când telegrafia fără fir nu mai constituie un mister pentru nimeni. Aparatul este invenția mea.

Și domnul Damian își bagă mâna în buzunar și scoase un obiect de metal rotund și mare cât un ceasornic obișnuit de bărbat. Îi deschise capacul și ni-l arătă, invitându-ne să ne apropiem mai mult de dânsul. În locul cadranului obișnuit era o oglindă convexă, iar axa minutarelor era înlocuită printr-un buton identic cu al soneriilor electrice.

— Acesta este aparatul radiator, ne explică dânsul. Oglinda reflectează imaginea, butonul stabilește contactul cu curentul electric, pe care îl am înmagazinat în con-

cavitatea oglinzii şi undele herziene mă duc mai repede decât trenul până la aparatele înregistratoare, care sunt acestea.

Şi domnul Damian băgă din nou mâna în buzunar şi scoase un fel de ținte de planşetă, pe care le înfipse una într-un stâlp de telegraf, alta într-un copac şi alta mai departe, într-un gard ce împrejmuia un loc viran.

— Aparatele care sunt plasate din vreme în locurile unde ştiu că este nevoie de prezența mea înregistrează imaginea şi o proiectează pe pământ, dându-i expresia realității şi toate gesturile reflectate în oglinda aparatului radiator. După cum vedeți, nimic mai simplu şi mai natural. Vreți să asistați acum şi la o experiență? Iat-o:

Dacă în momentul acela n-am căzut jos, lovit de o congestie cerebrală, să ştii că nu-mi mai este frică de niciun fel de accident în viață. Râzând ca de obicei şi mişcându-şi fălcile odată cu pălăria din vârful capului, d-l Damian apăsă pe buton strigându-ne:

— Unde sunt cu adevărat şi unde sunt fără să fiu?

În cele trei locuri deosebite în care înfipsese țintele pe care le numise aparate înregistratoare, apărură deodată trei Damieni fără cea mai mică deosebire de al patrulea care era originalul.

Ce a urmat, poți înțelege singur. Ar însemna să-ți răpesc prerogativa propriei tale inteligențe, dacă aş căuta să explic ceea ce nici eu nu ştiam ce simt în momentul acela. Cei patru Damieni vorbeau şi gesticulau la fel. Curiozi-

tatea mă depărtă de cel original şi mă apropie de cel corespondent stâlpului de telegraf. Asemănarea era aşa de perfectă, că încercai să-l ating cu mâna. Imaginea însă se feri şi în momentul acela observai că gestul fusese făcut de originalul d-lui Damian, cu toate că el personal nu avea de ce să se teamă.

În faţa acestei minuni, pe care nu o puteam compara decât cu cea săvârşită pe drumul Damascului, simţii nevoia să-mi fac semnul crucii, pentru a mă pune la adăpostul convertirii ce începuse să se opereze fără voie în sufletul meu. Mă oprii însă la timp, pentru a nu supăra din nou pe domnul Damian, care desigur că încetase să mai apese pe butonul aparatului, deoarece câteşitrele imaginile dispărură, rămânând el singur.

După sfârşitul operaţiunii, savantul nostru profesor scoase ţintele de pe unde le înfipsese şi băgându-le din nou în buzunar împreună cu aparatul, ne salută ca de obicei şi ne dădu întâlnire, întâmplător, pe a doua zi.

La despărţire, însă, nu mă putui abţine să-l întreb, în glumă:

— Domnule Damian, mâine vii în original sau în copie?

Şi domnul Damian ştii ce-mi răspunse?

— Judecă singur cum pot veni, când mâine trebuie să fiu şi la Predeal şi la Bucureşti şi la Braşov şi la frontiera Elveţiei, unde aştept un tren cu macaroane şi paste făinoase din Italia...

❊ ❊ ❊

Sfârşisem masa odată cu povestirea. Cum continuam să tac din gură, copleşit parcă de o tristeţe inexplicabilă, prietenul meu mă bătu pe umeri şi-mi spuse:

— Nu te întrista, că povestea nu s-a sfârşit încă. Astea s-au întâmplat abia în ziua de 9 august... Până la 15, mai avem încă şase zile.

V

A doua zi dimineața, portarul hotelului ne anunță că domnul Damian ne lăsase vorbă să-l aşteptăm la ora 4 după-amiază în acelaşi loc ca şi ieri, fiindcă aveam să mergem cu dânsul undeva. Unde, însă, nu-i spusese portarului, şi nici noi nu bănuiam. La început, invitația aceasta verbală, printr-o a treia persoană, ne produse o oarecare turburare. Domnul Damian ar fi putut să ne lase câteva rânduri pe o carte de vizită. Mult am fi vrut să vedem şi noi manuscrisul Necuratului. De vreme însă ce lucrurile se petrecuse altfel de cum le-am fi dorit noi, desigur că exista un motiv puternic ca ele să nu se petreacă decât aşa. În acelaşi loc însemna în dreptul cantonului din capul satului, unde linia ferată taie şoseaua. Pentru noi, predilecția domnului Damian pentru locurile nefrecventate nu mai era un mister. Poate că domnul Damian, împiedicat să vină în original, plasase de cu seară un aparat înregistrator şi vrea să-şi trimită numai imaginea să stea de vorbă cu noi.

Dimineața ne-o petrecurăm în preajma frontierei şi a enormelor grămezi de alimente ce aşteptau să fie încăr-

cate în căruțe, ca să treacă în Transilvania. Trenurile păreau că nu mai sunt îndestulătoare pentru cantitatea alimentelor ce porneau din țară în schimbul aurului și acelei așa-zise binevoitoare atitudini pe care Puterile Centrale ne-o arătau mai mult din interes decât din dragoste. Știi ce au fost vremurile acelea de dulce și de jenantă beatitudine fizică și morală, pe care diplomații și oamenii politici o botezaseră „neutralitate expectativă", iar patrioții de la cafenea „mormântul demnității noastre naționale". Aurul curgea mai galben ca grâul. Vânzările se făceau numai în aur sau în schimbul altor articole. Cuvântul „compensație", care răsuna prin birourile ministerelor și de-a lungul căilor ferate și șoselelor ce duceau spre punctele de frontieră, era un fel de corolar al neutralității noastre. Toată lumea își avea părticica ei de compensație, potrivită cu neutralitatea păstrată față de combatanți, funcționarii de la vamă, mai ales, parcă nu mai erau în exercițiul funcțiunii lor de altădată. Deveniseră așa de gentili și manierați, că i-ai fi putut lua drept niște seniori de la curtea lui Ludovic al XV-lea. Neutralitatea renta mai bine ca o moșie de câteva mii de pogoane și toată linia frontierei nu era plină decât de neutralii care mai târziu aveau să dea naștere îmbogățiților de război. Printre aceștia, domnul Damian era fără îndoială cel mai de preț eșantion. Nu știm ce anume îl hotărâse să îmbrățișeze această ocupație, când existența și mijloacele sale de trai nu aveau nimic comun cu ale muritorilor de rând. Cum însă poporul

român spune de oamenii şmecheri şi întreprinzători că „sunt daţi dracului", era natural ca domnul Damian să fie şeful tuturor acestor confraţi pământeni, dar mai puţin interesanţi ca el.

La ora 4 după-amiază deci, ne găsirăm în faţa cantonului unde ni se dăduse întâlnirea. Un câine, care simţise oameni străini, începuse să latre. La început crezusem că ne latră pe noi. Apropiindu-ne, însă, observarăm că atenţia câinelui era îndreptată spre un tufiş unde nu se vedea deocamdată nimic, decât crengile mişcate de vânt. Ne aşezarăm pe parapetul barierei şi aşteptarăm aşa câteva clipe, urmărind mişcările câinelui, care se încăpăţânase parcă să apuce de picior un om care nu există. La un moment dat, Oreste îmi spuse aproape şoptind:

— Să ştii că ăla care nu se vede este domnul Damian.

— Chiar el este... Ai ghicit, răsună glasul de capră pe care îl cunoşteam. Şi în momentul acela, bastonul domnului Damian desenă în aer gestul unei spade cu care se salută adversarii pe teren.

— Cu cine vrei să te duelezi, domnule Damian? îl întrebai eu.

— Cu ignoranţa omenească şi cu simţul câinelui, care din punctul acesta de vedere este cu mult superior omului.

— Asta este singura d-tale noutate pe ziua de azi?

— Văd că aţi prins gust de noutăţile pe care vi le aduc eu. Ce-mi daţi să vă fac astăzi o surpriză plăcută?

— Orice, afară de umbra noastră, îi răspunse Oreste.

— Haideți atunci să luăm ceaiul în vila mea...

Vila domnului Damian!... Iată un lucru pe care îl auzeam pentru prima dată. Domnul Jorj ne spusese că nu știe nimeni unde locuiește misteriosul personaj și, cu toate acestea, domnul Damian ne invita în vila sa, care desigur, nu putea fi decât în Predeal. Dar unde anume? Prin partea locului nu erau nici vile, nici măcar case țărănești. Singură pe deal, dincolo de linia ferată, turla micii mănăstiri de la Predeal se zărea printre frunzele copacilor ca și o prevestire sfioasă a unei noi mistificări savante. Prietenia noastră cu domnul Damian, însă, deși ne zdruncinase nervii, ne înarmase în schimb cu perseverarea oamenilor hotărâți să ducă un lucru până la sfârșit. Acceptarăm deci invitația și câteșitrei formarăm un grup, gata să pornim după indicațiile ciceronelui.

— Coborâm pe aici, ca să ajungem mai degrabă – ne spune domnul Damian, arătându-ne urme de căruțe, care formau singura indicație a drumului de pe valea Râșnoavei, ce duce spre sanatoriul statului.

— Îl urmarăm fără cea mai mică ezitare și după un sfert de oră vila domnului Damian apăru în fața ochilor noștri tot atât de misterioasă ca și stăpânul ei, într-un loc pe care nu bănuisem niciodată că cineva și-ar fi putut clădi o casă de locuit.

— După aspect, părea mai repede o ruină reparată în mod sumar, decât o vilă – după cum îi plăcuse domnului Damian s-o numească. O scară de piatră tocită, printre treptele căreia crescuse iarba din belșug, ducea la poarta

locuinței, care își sprijinea zidurile pestrițe pe patru contraforturi, ale căror baze se confundau cu stânca din sânul căreia crescuseră parcă la fel cu arborii de primprejur. Cele două etaje nu aveau nicio legătură între ele. Cel de sus, deși părea adăugat în urmă, era complet ruinat. Ferestrele strâmte și înalte nu aveau nici geamuri, nici gergevele. Din fiecare colț al ferestrei, însă, pornea câte o bară de fier care se împreuna la mijloc, desenând în gol forma crucii Sfântului Andrei. Acoperișul foarte țuguiat era de țiglă roșie, decolorată însă de ploi și de soare. Pe una din laturi, o turelă de piatră, admirabil sculptată, pornea în formă conică de la înălțimea celui de-al doilea etaj și se ridica apoi rotundă cu câțiva metri deasupra acoperișului, pierzându-și în albastrul cerului terasa crenelată, deasupra căreia fâlfâia un steag format din șapte fâșii orizontale de culoare neagră și roșie. După cum vezi, domnul Damian arborase în cinstea noastră marele pavoaz, ca și cum ar fi primit o vizită oficială. În schimb, etajul de jos, deși mai vechi, părea mai vesel și pregătit anume ca să poată fi locuit. Zidul era căptușit pe dinafară cu crengi de iederă, care crescuseră în așa fel că desemnau cu verde pe alb o serie de motive decorative, în care arabescurile plantei alternau corect și aproape geometric cu fondul zidului.

La sosirea noastră, poarta de stejar masiv, prinsă în puternice armături de fier forjat, se deschise deodată largă ca și cum ar fi fost mișcată de un curent electric și un servitor galonat, ca și un lacheu de la Palatul regal, ne

ieşi înainte, frângându-şi corpul în două, conform tradiționalelor prescripții ale celui mai vechi şi autentic protocol.

Domnul Damian zâmbea sau, mai bine zis, rânjea mulțumit de emoția noastră, pe care observam cum ne-o urmăreşte cu coada ochiului.

Înăuntru, vila domnului Damian era o adevărată minune dintr-**O mie şi una de nopți**. Peste tot numai covoare şi stofe scumpe, mobile vechi de stil, cofrete de lemn de santal sau trandafir, pline de bijuterii şi obiecte de argint cizelat, porțelanuri şi faianțe cu marca primei emisiuni a celor mai celebre fabrici din lume, vase chinezeşti şi estampe japoneze, arme medievale şi filigrane persane, încadrate în rame fine de bronz sau lac negru. Pe un fotoliu, o capă neagră venețiană, un tricorn şi o mască de aceeaşi coloare conturau parcă pe tonurile discrete şi mate ale minunatului Aubusson, corpul inexistent al unui doge invitat şi el, ca şi noi, la ceai. Într-o vitrină, cât un garderob modern, costume vechi de femeie lăsau să străbată parcă prin cristalul cu reflexe verzui parfumul şi grațiile vremurilor de demult. Pantofii albi de mătase, aranjați la rând după diferite epoci, aşa după cum îi văzusem pentru prima oară la Muzeul Cluny, centurile de piele presată sau de metal cu incrustații de perle şi rubine, dantele de Flandra sau Valenciennes, brocarturile vechi franceze şi țesăturile florentine din epoca Renaşterii păreau că se mişcă cu toate discret, pe corpuri nevăzute. Din penum-

bra fiecărui colț al diferitelor încăperi prin care ne conducea d-l Damian, defunctele stăpâne ale acestor podoabe de artă şi rafinament femeiesc păreau că se ridică majestuoase şi pătimaşe, iar braţele lor, ochii lor, buzele lor nu fac decât să ne atragă spre ele, să ne hipnotizeze şi să ne soarbă viaţa, pentru a-şi reînvia fantomele.

Pluteam între vis şi viaţă. Trăiam pagini din diferite romane şi povestiri fantastice care îmi veneau întâmplător în minte şi fiindcă printre alţi autori Henri de Regnier îmi era cel mai drag, interiorul vilei domnului Damian îmi reedita misterul frescei lui Longhi, din care imaginea contesei Barbara Grimanelli se coborâse fără să se mai întoarcă, sau fantastica apariţie a lui Vincente Altinego, senior veneţian, al cărui surâs enigmatic şi melancolic părea ecoul clopotelor de la Redemtore şi Santa Eufemia. Mai stranie însă decât toată această babilonie de senzaţii şi îndoieli chinuitoare era prezenţa domnului Damian, care ne aducea aminte că nu am părăsit cu totul domeniul realităţii.

Cum am băut ceaiul nu ţi-aş putea spune. Atmosfera mediului se infiltrase parcă şi în noi. Fantomele care rătăceau în jurul nostru, fără a-şi putea găsi întruparea de altădată, ne paralizaseră parcă şi braţele şi limba. Groteşti, ca nişte manechine dintr-un panopticum, ne calchiam gesturile unul după altul şi glasul nostru se bemolase într-atât că nu mai puteam vorbi decât pe şoptite, de frică parcă să nu deşteptăm din somn pe cineva, care ar fi putut să se răzbune pe noi, chiar cu ajutorul domnului Damian.

Când am plecat, începuse să se însereze. În luna lui august serile la munte sunt răcoroase şi îmbibate de nu ştiu ce fluid insinuant, turburător şi afrodisiac. Domnul Damian ne conduse până la poartă, unde se despărți de noi prin câteva fraze convenționale, de o banalitate exas-perantă pentru un om care ne spusese până atunci atâtea lucruri extraordinare şi ne procurase cea mai deplină sărbătoare pentru ochii unor bieți muritori de rând. Amfitrionul nostru din ziua aceea observase fără îndoială emoția din care nu mai puteam ieşi prin simple fraze şi ne acorda posibilitatea discretă de a ne abandona propriei noastre ignoranțe.

În drum spre hotel ne întâlnirăm cu domnul Jorj care ne întrebă de unde venim aşa obosiți, Oreste scăpă fără să vrea răspunsul adevărat.

— De acasă de la domnul Damian... Am fost invitați la ceai...

Patronul restaurantului din gară începu să râdă, fiind sigur că ne batem joc de el. Oreste însă continuă:

— Şi încă ce casă!... O vilă cum nu se mai află alta la fel în tot Predealul. Să vă fie ruşine că nu ştiți de existența acestei adevărate minuni în satul vostru...

Jignit în amorul său propriu, domnul Jorj ne fulgeră cu privirea omului gata să-şi ia revanşa. Apoi cu tonul său poruncitor şi războinic ne întrebă:

— Şi cam pe unde se află vila domnului ăsta?

— Ce, nu ne crezi?... Hai cu noi să ți-o arătăm.

Domnul Jorj nu se aştepta desigur la atâta încăpățânare din partea noastră. Dar după greşeala lui Oreste, nici noi nu ştiam ce atitudine trebuie să adoptăm față de omul pe care nu voiam să-l inițiem în toate secretele întrevederilor noastre anterioare cu domnul Damian. Rămăsesem deocamdată în mijlocul drumului încercând să schimbăm vorba. Domnul Jorj însă ținea morțiş să meargă cu noi, să vadă şi el vila lui Damian.

La urma urmelor, ce puteam risca? O nouă oboseală de câteva minute şi atâta tot. Vila domnului Damian nu putea deştepta în domnul Jorj nicio bănuială asupra evenimentelor pe care eram hotărâți să le tăinuim deocamdată pentru toată lumea. Pornirăm deci înapoi şi coborârăm pe Valea Râşnoavei exact pe urmele căruțelor pe care ne dusese domnul Damian. Cu cât ne afundam însă în pădure, se întuneca tot mai tare şi casa nu mai apărea. La un moment dat, domnul Jorj se opri în loc întrebându-ne cu un aer triumfător:

— Mai e mult până la vila domnului Damian, că trecem în județul Dâmbovița...

Noi, însă, departe de a ne dezmetici, păşeam hotărâți de data asta s-o scoatem, cum se zice, din pământ din iarbă verde. Numai că sforțările noastre erau zadarnice. Casa domnului Damian nu mai exista. Dispăruse, după cum de altfel dispăruse şi stăpânul ei în ziua de de 1 august, când ne ieşise înainte preotul cu botezul.

Într-un târziu, domnul Jorj binevoi să convie că mica aventură din seara aceea fusese o glumă a noastră. Noi

însă ştiam bine că pretinsa glumă nu este decât o nouă ispravă sinistră a domnului Damian şi că vila în care băuserăm ceaiul cu două ore mai înainte nu exista decât în funcția undelor herziene, transmise probabil de un nou aparat pe care însă domnul Damian nu ni-l arătase încă.

VI

A doua zi aşteptarăm zadarnic pe domnul Damian să apară. Ardeam de nerăbdare să-l auzim explicându-ne şi fenomenul cu dispariţia vilei, al cărui singur motiv de existenţă nu fusese decât invitaţia noastră la ceai. Cei doi negustori care descoperiseră pentru prima dată dubla prezenţă a omului nostru la Braşov şi la Câmpina, ne spuseră că domnul Damian trecuse la Ghimeş unde era de recepţionat o foarte însemnată cantitate de grâu din Moldova. Nouă, însă, faptul că domnul Damian se găsea în Ghimeş, nu ne stingherea cu nimic preferinţa de a-l fi ştiut la Predeal. Aparatele sale erau aşa de perfecţionate că în ziua *five-o'clock*-ului, domnul Damian, care se găsea în original la Predeal, recepţionase cu ajutorul lor un tren cu macaroane italieneşti la frontiera elveţiană.

A treia zi însă nu mai aşteptarăm şi pornirăm să controlăm dispariţia vilei, la faţa şi la lumina zilei. Mărturisesc că de interiorul ei mă lega cea mai plăcută amintire. Nu aveam decât un singur mare regret – acela de a nu fi putut intra în posesia costumului fantastic al Ioanei de Bourbon, nevasta lui Carol al V-lea. Cea mai mare plăcere pe care mi-ar fi putut-o face domnul Damian era să-mi

dea putința să-i vizitez vila din nou. Locul mi-ar fi fost indiferent. M-aș fi deplasat cu bucurie oriunde, numai să fi știut că pot mângâia cu ochii din nou minunea acelei lumi minuscule de somptuozitate vizuală, în care fantomele trecutului, deși își pierduseră chipul, își păstraseră în schimb intacte costumele și parfumul obsedant al vremurilor în care odată trăiseră și ele ca și noi. Dar vila nu mai era la locul ei. Deși ar fi putut oricând, de data asta, însă, domnul Damian nu mai voise să fie gentil cu noi.

Nu regretarăm totuși plimbarea noastră matinală. Pădurea, cum spune Baudelaire, era un adevărat templu în care copacii, însuflețiți parcă, ne adresau cuvinte într-o limbă pe care nu o cunoșteam încă, dar care înțelegeam că trebuie să fie tot atât de elocventă ca și lumina discretă a acelei dimineți de toamnă, în care parfumul ierburilor decolorate se răspândește ca și mirodeniile în jurul unui altar.

Din când în când, o talangă suna printre copaci ca și cum o stână s-ar fi aflat prin apropiere, iar automobilele de pe șosea și mașinile din gară sfâșiau parcă frunzișul pădurii cu țipetele lor guturale și stridente.

N-am să uit niciodată dimineața aceea de august în care pădurea parcă ofta și ne sfătuia să nu mergem mai departe. Noi însă uitasem de vila domnului Damian și ne afundam tot mai mult în desimea copacilor ademenitori ca niște sânuri de femeie gata să ți se dea cu totul.

La un moment dat, talanga răsună chiar lângă noi. În inima pădurii se deschisese deodată o pajiște de câteva

sute de metri pătrați, pe care păşteau nişte oi însemnate în creastă cu roşu. Din mijlocul lor, un cioban rezemat în bâtă, aşa cum îl vezi pe pânzele lui Grigorescu, fluiera un cântec obraznic, aruncându-ne de la distanță priviri piezişe de detectiv travestit. Prezența acestor oi aşa de aproape de frontieră nu era lucru curat. Ne apropiarăm de el intrară în vorbă:

— Bună ziua, măi neică...

— Bună să vă fie inima...

— Dar oile astea ale cui sunt?

— Iaca ale unui boier ca şi dumneavoastră.

— Şi boierul tău unde stă?

— Unde să stea?... La oraş unde stau boierii.

— Dar tu nu ştii că nu e voie de păscut oile aici la frontieră?

Ciobanul, care până aci ne răspunse fără nicio reticență, de data asta tăcu şi ne privi cu oarecare neîncredere. Apoi, după ce ne examină cu de-amănuntul, dădu din cap, îşi potrivi zeghea pe umeri, fluieră ciobăneşte ca să-l priceapă oile şi porni urmat de ele spre desişul pădurii, fără să se gândească la răspuns.

Oreste, care nu ştiu de ce se enervase, se repezi după el şi apucându-l de zeghe, i-o trase de pe umăr aruncându-i-o pe pământ.

— Unde te duci, mă, contrabandistule?... Stai pe loc... Hai cu noi la postul de jandarmi să vedem ce-i cu oile astea.

Eu rămăsesem câțiva paşi mai în urmă. La un moment dat, însă, spectacolul ce mi se înfățişă ochilor mă înfurie

așa de tare că nu mai putui să fiu stăpân pe mine. Ciobanul ridicase bâta și, după ce se sprijinise bine pe picioare, o rotea în jurul capului gata să lovească. Contra bâtei ciobănești nu găsii altă apărare decât cuțitul meu catalan. Dintr-o săritură dar, fusei lângă cei doi adversari și fără altă intervenție verbală, lama albă se înfipse adânc în spinarea ciobanului, mai înainte ca bâta lui să fi căzut în capul lui Oreste... Iată-mă și criminal.

Ce s-a petrecut imediat după lovitura mea nu știu. Ochii mi se împăienjeniră ca și cum cineva mi-ar fi aruncat în față cu praf de chinoroz. Cuțitul începuse să-mi joace în mână zguduindu-mă ca un curent electric și în timp ce pumnul meu se încleșta pe mânerul lui încercând zadarnic să străpungă ceea ce credeam că este corpul ciobanului agresiv, vocea domnului Damian răsună în spatele nostru ca și un fel de „memento mori" modulat pe coardele dezacordate ale unei ghitare sparte:

— O să vă dea statul în judecată că-i ciopârțiți copacii!...

Apariția domnului Damian făcuse să dispară și ciobanul și oile lui și pajiștea în decorul căreia se petrecuse primul act al tragediei schimbată într-o farsă sinistră. Domnul Damian îmi răpise până și putința regretului de a fi omorât un om. Lama cuțitului meu sta înfiptă ca un semn de exclamație orizontal, în trunchiul unui stejar ce își bătea parcă joc de impetuozitatea loviturii mele. În mijlocul pădurii în care cu două zile înainte văzusem ridicându-se vila în care fuseserăm găzduiți și ospătați și

unde cu câteva clipe înainte, întâlnisem ciobanul cu turma de oi însemnate cu vopsea roşie în creştet, nu mai rămăsese decât copacii sedentari şi cei trei pelerini singuratici, dintre care doi eram eu şi Oreste, iar al treilea, domnul Damian, care, deşi prezent, putea totuşi să fie aiurea în momentul acela.

Enervat de poziția caraghioasă în care mă găseam fără voie, îl întrebai cu oarecare violență:

— Cum? D-ta nu ai văzut nimic?...

— Ce să văd?

— N-ai văzut ciobanul care vrea să-l lovească pe Oreste cu bâta în cap?

— Nu v-am văzut decât pe d-tră, sau mai bine zis pe domnul Oreste care smulgea frunzele de pe o cracă a stejarului pe care încercai să-l asasinezi... Ba nu, zău!... Ce v-a făcut bietul copac?...

Orice altă explicație era de prisos. Simțeam că domnul Damian se joacă cu noi ca cu două păpuşi ale căror sfori ne puneau într-o ipostază atât de caraghioasă, că ne era ruşine de noi înşine.

Oreste, care se dezmeticise şi el, se apropiase de noi.

— Dar vila de alaltăieri?... Vila în care am băut ceaiul împreună...

Domnul Damian da din cap afirmativ ca şi cum ne-ar fi uşurat de o sarcină, cu care râsul său enigmatic ne împovăra şi mai mult.

— Ei bine, vila trebuie să fi văzut-o!... Unde-ți este vila, domnule Damian?

— Am mutat-o... Am mutat-o chiar din seara în care ne-am despărțit, fiindcă peste două zile o să fiu nevoit să mă mut şi eu şi să ne despărțim poate pentru totdeauna.

Apoi, fără să ne dea timp să cugetăm asupra înțelesului acestei destăinuiri, domnul Damian continuă oftând ca orice muritor de rând:

— O să fie prăpăd, nu altceva... Cuțitul d-tale aproape n-a lăsat nicio urmă în copacul cu pricina. Când vor începe însă mitralierele şi obuzele de calibru mare, să vedeți ce schimbări radicale o să se producă în pădure!... Dispariția casei mele este un moft. Mie însă mi-e teamă că o să dispară pădurea întreagă... Da, da... O să fie prăpăd mare pe aci, domnule Oreste... O să fie, domnule Pilade, cum ziceți d-voastră, un fel de iad, nu altceva...

Înțeleserăm îndată că domnul Damian ne vorbea de eventualitatea războiului pe care toată lumea părea că îl aşteaptă, fără ca nimeni să creadă însă că ar fi posibil să înceapă odată. Domnul Damian atacase deci o chestiune care, pe noi mai ales, ne putea interesa mai mult decât dispariția vilei şi a ciobanului cu oile sale. Năzdrăvăniile domnului Damian nu ne mai emoționau decât în mod trecător. Grozăviile războiului însă ne obsedau tot timpul lecturii dărilor de seamă asupra celor ce se petreceau aiurea. Părăsirăm dar subiectul şi tonul discuției începute la apariția domnului Damian şi adoptarăm față de misteriosul nostru personaj, atitudinea hermafrodită a gazetarului care cerşeşte un interviu.

— Intrăm în război şi noi, domnule Damian?

— Ce să mai intrăm, că sunteți ca şi intrați.

— Şi de când?

— De câteva zile.

— Ai ştiri precise?

— Dar dumneavoastră aveți bagaj mult?

— Aşa şi aşa...

— Făceți-vă bagajul atunci şi fiți gata de plecare, când o să vă spun eu... Să nu v-apuce războiul aici, că nu e bine... Dacă m-am hotărât să plec chiar eu, credeți-mă că nu vă mai rămâne altceva de făcut decât să mă urmați.

— Dar dumneata încotro te duci?

— Eu mă duc după ale mele. S-o mai găsi doar şi pentru mine o frontieră de țară neutră... D-tră însă fiți gata de plecare. Azi, mâine, nu se ştie când începe telegraful să bată la Viena declarația de război...

— Va să zică... Noi?...

— Da, da... Noi... Adică d-voastră...

Şi domnul Damian continuă, făcându-ne un şir de reverențe ca în fața unor superiori din toate punctele de vedere.

— Da, da, d-voastră... Dumneavoastră declarați război şi tot d-tră mă goniți şi pe mine de aci, unde îmi câştigam o bucățică de pâine...

— Numai o bucățică, domnule Damian? De ce nu eşti sincer să ne spui că ai trecut de milion?

Adevărul era însă că pentru domnul Damian, milionul de care îi vorbeam nu avea nicio valoare, fiindcă tot aurul de pe lume era al lui, iar cel care intra în posesia statului

român se transforma în uneltele de război, pe care mai târziu, toată lumea, tot dracului avea să le dea.

Coborâserăm împreună până în dreptul cantonului unde ne dădusem întâlnirile din ultimele zile. Câinele cantonierului lătra ca de obicei fără să aibă însă curajul să se apropie de noi. Prezența şi bastonul domnului Damian îl țineau la distanță. Dincolo de şosea şi cale ferată, pe dealul opus, printre copaci, turla mănăstirei îşi tremura parcă tinicheaua ruginită pe fondul cerului senin. Un clopot răguşit suna din când în când, ca un glas de om ce se codeşte să spună adevărul dintr-o dată.

Oreste bătu pe umăr pe domnul Damian şi-i spuse:

— Ascultă... Sună clopotul la mănăstire... Mâine este Sfânta Maria!...

Domnul Damian se scutură din creştet până în tălpi şi nu răspunse nimic deocamdată. Apoi, ca şi cum şi-ar fi adus aminte că ne datorează un răspuns, se opri în loc, îşi întoarse capul în lungul şoselei şi cu bastonul făcu prin aer trei semicercuri: primul spre frontieră, al doilea spre interiorul țării, iar al treilea, mai larg decât toate, ca şi cum ar fi vrut să cuprindă tot spațiul până departe în inima Transilvaniei.

— Sună pentru morții de mâine seară, adaugă el. Sună fiindcă nu are să mai sune multă vreme în clopotnița unde se află acum... O să-l auziți vâjâind prin spațiu...

Multă vreme, gestul şi cuvintele domnului Damian rămaseră neînțelese pentru noi. Când mi-am adus aminte însă de ele, la Iaşi, profeția domnului Damian mi-a fost

singurul suport moral tot timpul cât a durat perioada dezastrului nostru.

Rămaşi singuri, dădurăm fuga la comisarul gării, de la care speram să putem afla ceva mai mult ca de la domnul Damian. De la Bucureşti însă nu venise nicio ştire importantă şi niciun ordin special nu da de bănuit că situația s-ar putea schimba aşa de curând, după cum ne dăduse să înțelegem domnul Damian.

Neutralitatea îşi continua binefacerile ei, şi Predealul se răsfăța la soare, leneş ca o hetairă acoperită de pietre scumpe, fără cel mai mic presentiment asupra rezultatului partidei ce avea să se joace a doua zi chiar. Pe noi, însă, începuse să ne chinuiască neliniştea. Pentru noi, cuvintele domnului Damian fuseseră mai elocvente decât cea mai categorică profeție. Războiul zguduia parcă cu putere stâlpii frontierei pe care ochii celor neavizați încă nu-i putea vedea decât tot atât de drepți şi nemişcați ca şi în anii trecuți. De pe fiecare deal, soldații români ni se păreau că coboară grăbiți, furişându-se pe după brazi, şi țăcănitul puştilor şi mitralierelor începuse parcă să ne lovească timpanul ca ecoul îndepărtat al unei lupte care începuse deja. Urale surde zburau prin aer ca nişte păsări grăbite să pornească spre țările calde şi pe albastrul cerului, coloarea grâului galben, ce zăcea în grămezi enorme de o parte şi de alta a frontierei, se complecta cu coloarea sângelui ce trebuia să curgă în curând, întregind parcă tricolorul român care se ridica tot mai sus, purtat de o mână

nevăzută peste valea Timeşului şi muntele Postăvarul până în câmpia Bârsei din jurul Braşovului şi poate chiar mai departe...

În noaptea aceea nu puturăm închide ochii. Presimțământul, de altfel, nu ne înşelase.

Pe la cinci dimineața, o bătaie discretă în uşă ne făcu să tresărim.

— Cine este?

— Damian.

Înghețaserăm. Vizita domnului Damian la ora aceea, când în hotel nu se sculase încă nimeni, era avertismentul suprem.

Deschisei uşa cu precauțiunea caraghioasă a unei parodii de întâlnire amoroasă şi introdusei, pe domnul Damian în odaia în care bagajele noastre erau aproape făcute de cu seara.

Primul său cuvânt fuse:

— Gata!...

— Războiul?

— Nu încă.

— Atunci?

— Plecarea la Bucureşti. Luați trenul de opt dimineața, fiindcă este ultimul...

— Cum aşa? În gară nu se ştia nimic aseară.

— Nici n-are să se ştie până după amiază... În dimineața asta se ține consiliul de coroană în care se hotărăşte intrarea în război, după-amiază se decretează mobilizarea generală, iar la noapte se declară războiul şi se dă ordin

de atac... Mâine dimineață, pe vremea asta, soldații d-voastră vor fi dincolo de Marienhof!

Cuvintele ni se opriră în gâtlej ca nişte oase de peşte. Voiam să-i cerem explicațiuni mai complexe, dar nici eu nici Oreste nu mai puteam scoate decât simple monosilabe bemolate şi întretăiate de emoția care ne scutura corpul ca descărcarea unui puternic curent electric.

Domnul Damian ne salută ceremonios şi, pregătindu-se de plecare, ne spuse:

— Poate este ultima dată când ne mai vedem. Războiul o să ne îndepărteze şi o să ne şteargă urmele cu siguranță. V-aş putea spune la revedere... Dar la ce bun?... Adio, domnii mei, fiindcă revederea noastră, dacă va mai avea loc undeva, va fi departe, în altfel de țară şi sub altă formă decât aceea în care ne-am cunoscut aci.

Ne repezirăm atunci la domnul Damian şi apucându-l fiecare de câte o mână, îl oprirăm pe loc deşi ştiam bine că nicio forță omenească nu l-ar fi putut împiedica să dispară, dacă n-ar mai fi vrut să stea de vorbă cu noi.

În fața gestului nostru, însă, domnul Damian păru nedumerit şi aproape chiar emoționat.

— Ce mai vreți de la mine?

Iată momentul suprem!... Ce mai puteam voi încă de la dânsul, sau mai bine zis, cum am fi putut să-l decidem ca să ne spună ceea ce voiam cu adevărat să aflăm!...

Oreste râdea ca un copil, mângâindu-i brațul cu frica cu care ar fi mângâiat un câine, ca să nu-l muşte. Eu însă îi apucasem mâna puternic şi mă trudeam să găsesc firul unei idei pe care nu ştiam cum s-o spun în frază.

Domnule Damian, fii bun şi nu pleca până nu ne răspunzi la o ultimă întrebare... ultima noastră rugăciune... Nu te mai ascunde, fiindcă ştim cine eşti... Ştim că ştii tot ce are să se întâmple şi că tot ce ne-ai spus şi ne-ai arătat până acum nu a fost pentru d-ta decât distracția unei pisici bătrâne cu nişte şoricei idioți... Fii bun şi nu ne refuza... înțelegi bine emoția noastră... Fă-ne dar şi acest ultim serviciu şi spune-ne... Cum?... Cum o să ieşim din războiul acesta?

Domnul Damian râdea ca de obicei, mişcându-şi fălcile şi odată cu ele firele din barbă şi pălăria din vârful capului său țuguiat.

— Spune-ne ce are să fie... O să fie bine sau o să fie rău?...

În liniştea dimineții aceea de august, în care clopotele se pregăteau să vestească sărbătoarea Maicii Domnului, vocea domnului Damian răsună clară, caldă şi dulce ca şi cum n-ar fi fost vocea lui, ca şi cum prin gura Necuratului ar fi vorbit un înger, sau poate chiar geniul cel bun al României.

— O să fie bine... bine aşa cum zice domnul Oreste... O să fie şi bine şi rău... Dar la urma urmelor, o să fie numai bine, bine de tot... Nu vă fie frică...

Şi în locul brațelor domnului Damian, pe care le strânsesem cu putere până atunci, eu şi Oreste ne trezirăm ținându-ne în brațe noi înşine, ca doi orbi gata să se îmbrățişeze de bucurie, în clipa minunei când îşi recapătă vederea.

Domnul Damian dispăruse ca şi în ziua de 1 august, când ne ieşise înainte pe şosea preotul cu botezul.

.....

Două ore după aceea, ne luam rămas bun de la domnul Jorj şi de la comisarul gării care nu puteau pricepe graba plecării noastre la Bucureşti. În tot lungul drumului până la Câmpina, nu observasem nimic neobişnuit. Aci, însă, patru trenuri militare aşteptau să plece spre Predeal. În gara Ploieşti, unde ajunserăm cu o întârziere de aproape trei ore, alte trenuri militare aşteptau şi ele plecarea spre frontieră. Ediţiile speciale ale ziarelor din capitală sosiseră anunțând rezultatul consiliului de coroană care avusese loc dimineața, aşa după cum ne spusese domnul Damian. De data asta dar, nu mai aveam niciun motiv să ne îndoim. Războiul era ca şi început. În gara Bucureşti, păzită de un dublu cordon de trupe, publicul şi bagajele erau cercetate de agenții poliției de siguranță care operaseră şi câteva arestări, iar pe Calea Griviței un plutonier din corpul jandarmilor pedeştri, însoțit de un trompet, cetea publicului ordinul de zi prin care regele decreta mobilizarea generală.

VII

Povestirea prietenului meu se sfârşise în poarta hotelului, deasupra căreia un glob electric lumina stingher toată întinderea străzii şi malul drept al Crişului, plantat cu castani.

Ne rezemarăm pe parapetul din marginea trotuarului, sub care apele râului, umflat de ploile din ultimele zile, curgeau cu zgomot. Câteva clipe ne privirăm tăcuţi şi lipsiţi de orice altă iniţiativă, ca şi doi actori ce-ar fi repetat în stradă după indicaţiile textului o scenă mută, în care trebuiau să apară a doua zi. Apariţia domnului Damian, complectată cu povestirea prietenului meu, îmi zdruncinase nervii şi îmi gonise somnul care, de obicei, aproape de miezul nopţii, îmi grăbea paşii de la „Pisica albastră" spre hotel. Simţeam că în noaptea aceea nu am să pot dormi, deşi a doua zi dimineaţa trebuia să plec spre Bucureşti, unde mă chema sfârşitul vacanţei şi nerăbdarea colegului care îmi ţinuse locul. Mi-era parcă frică să rămân singur şi îmi muşcam buzele de necaz că ruşinea mă împiedica să mă destăinuiesc până şi bunului prieten pe care îl aveam alături de mine. În minte însă îi recapitulam întreaga povestire şi, odată ajuns în camera mea, mă ve-

deam repetând scena de la hotelul din Predeal, în noaptea primei lui cunoştinţe cu domnul Damian.

Într-un târziu, rupsei tăcerea care începuse să devină simptomatică şi pentru mine şi pentru el.

— Şi de-atunci l-aţi mai văzut?

— Eu, da... Oreste însă... Dumnezeu ştie, fiindcă, nu mult după aceea, am plecat la Iaşi şi nu l-am mai putut vedea nici pe el. Tu ştii că pe vremea războiului eram şeful de cabinet al ministrului de Interne. După venirea guvernului Marghiloman, însă, rămăsesem un simplu particular sau, mai bine zis, un personaj foarte periculos pentru siguranța armatei de ocupație din Muntenia, deoarece după semnarea Păcii de la Bucureşti, autoritățile germane nu au voit pentru nimic în lume să-mi elibereze cuvenitul *ausweiss** ca să mă pot întoarce acasă. Neavând ce face la Iaşi, unde atmosfera devenise mai înăbuşitoare chiar de pe vremea războiului, un prieten, care făcea comerț cu vinuri şi cu articole de coloniale, îmi oferi perspectiva unei afaceri strălucite, în care trebuia să-mi fac debutul meu de voiajor comercial. Plecai dar în Basarabia cu misiunea să cumpăr vinuri, săpun, lumânări, cremă de ghete şi alte articole de care se simțea nevoia la Iaşi. Centrul tranzacțiunilor era, bineînțeles, Chişinăul. Aflând însă că aceleaşi articole le puteam găsi mult mai ieftine prin oraşele de pe malul Nistrului, îmi lărgii câmpul de operații până la Cetatea-Albă, unde, de altfel, nu cunoşteam pe

* *permis de trecere* (lb. germ.) (n. ed.)

nimeni şi nu speram să pot face mai multă treabă ca la Chişinău. Ajuns la gară, primul om care îmi ieşi în cale fuse domnul Damian. Îți închipui emoția revederii. Omul nostru rămăsese acelaşi. Nu se schimbase nici măcar cât o fotografie decolorată de soare. Când m-a văzut, s-a repezit la mine şi în loc de „bună ziua" vocea lui de sacâz îmi scârțâi printre dinți o frază trunchiată ca două aşchii răzlețe.

— Bietul domnul Oreste!... Păcat de el că era tânăr şi promitea.

La început nu putusem înțelege rostul acestei întâmpinări, fiindcă nu bănuiam nimic din cele ce s-ar fi putut petrece la Bucureşti în lipsa mea. Domnul Damian însă continuă:

— Adineaori la ora...

— Ce s-a întâmplat? încercai să-l întreb sfios şi oarecum jenat de a nu fi avut timp să-i exprim nici măcar bucuria revederii.

— A murit.

— Cine? Oreste?

— Chiar el.

Alte amănunte erau de prisos. Ştiam că Domnul Damian era în măsură să ştie tot şi găseam că locul şi momentul nu erau potrivite decât să-mi scot batista ca să-mi ascund lacrimile ce-mi îngreunaseră pleoapele. După câteva clipe, domnul Damian continuă:

— Păcat că nu v-ați mai putut vedea. Ce dragă mi-era prietenia dumneavoastră!...

Ocolind tristețea știrei neașteptate ce primisem, încercai să îl pun la curent cu tristețea mea personală.

— Știu..., îmi tăie el repede vorba. Dar o să fie bine, nu dispera. Îți aduci aminte ce ți-am spus pe pragul odăii de la hotelul din Predeal, unde ne-am despărțit acum trei ani? Nu cumva ai început să te îndoiești de proorocirile mele?... Să știi că neîncrederea asta mă supără.

Căutai să mă scuz și să-mi explic nervozitatea din cauza piedicilor ce mi se puneau din partea comandamentului german din București. Ca de obicei, însă, domnul Damian nu-mi dădu răgaz să continui nici de data asta.

— Ți-aduci aminte în ce zi ai plecat din București?

— La 13 noiembrie, îi răspunsei eu.

— A, ha!... 13 noiemvrie... Pontul Iudei, cum îi ziceți d-voastră... Ei bine, de data asta, nr. 13 o să fie cu noroc... Tot la 13 noiemvrie ai să te și întorci.

Holbai ochii fără să-mi pot ascunde neîncrederea.

— Da, da... La 13 noiembrie ai plecat din București, la 13 noiembrie ai să pleci și de la Iași.

— Și nemții?

— Nemții!... rânji el cu un ușor reflex de compătimire... în ziua aceea nemții n-au să mai fie nici la București, nici în altă parte a României, de aci de unde ne găsim noi acum și până aproape de Tisa după care oftați de atâta amar de vreme!...

Cuvintele domnului Damian mă îmbătaseră ca și un pahar în care cineva mi-ar fi turnat amestecate șapte feluri de băuturi alcoolice. Incapabil să mai continui între-

bările, mă trudeam să-mi opresc lacrimile care îmi umeziseră din nou ochii, îi apucasem mâna stângă în mâinile mele amândouă şi cu buzele uscate şi aspre ca un burduf din care se scursese ultima picătură de lichid, îi îngânam ca un idiot numai numele lui:

— Domnule Damian... domnule Damian...

În timpul acesta el mă privea cu impasibilitatea comică a unei figuri de şah. Chipul îmi părea sculptat în lemn ca şi o săracă zeitate budică. Răspunsul, pe care îl cerusem, întârzia ca şi cum persoana cu care vorbeam era absentă. Simțeam însă că în mâinile mele strâng ceva solid, ceva ce nu-mi poate scăpa, ceva pe care mă puteam sprijini la caz de nevoie. Vestea morții lui Oreste, complectată cu aceea a întoarcerii mele la Bucureşti, mă zăpăcise aşa de mult că aproape nici nu înțelesesem rostul explicațiunii cu dispariția nemților de pe întreaga întindere a României de azi. Domnul Damian, însă, care socotise că m-a chinuit destul, rupse tăcerea deodată şi continuă:

— Peste câteva săptămâni o să aveți fericitul prilej să vă priviți umbra în apusul de soare al Puterilor Centrale... o adevărată umbră de gigant... de la Nistru până la Tisa... ba chiar până dincolo de Tisa... până la Budapesta... Prea vă iubeați umbra, minuscula d-voastră umbră de la Predeal şi prea vă tortura curiozitatea să ştiți pentru ce vă ceream umbrele pe vremea aceea. Iată, vezi?... Oreste mi-a dat-o pe a lui fără voie, şi ca el, la fel mi-au dat-o şi alții... Le-am adunat pe toate la un loc şi cu ele am mărit umbra

celor care au avut norocul să şi-o păstreze. Cred că eşti mulțumit. Nu?... Câteva săptămâni numai şi totul are să se schimbe. O să fie bine, bine de tot... aşa de bine că pe mine ați reuşit să mă goniți de la Predeal şi cu mine odată v-ați gonit şi frontiera!... Ah, ce dați dracului sunteți d-voastră, românii!... Parcă ați fi frați cu mine!...

Când şi-a tras mâna din mâinile mele şi s-a făcut nevăzut, nu ştiu. Ba ceva mai mult, chiar nici astăzi nu aş putea să jur dacă întrevederea mea cu domnul Damian la Cetatea-Albă s-a petrecut aievea sau a fost un simplu vis...

M-a dezmeticit salutul zgomotos al unui sergent-major, pe care îl cunoşteam de la Marele Cartier şi care până seara avea să-mi facă rost de şase butoaie cu vin de prima calitate. Cât priveşte restul, de prisos să-ți mai spun că s-a petrecut aşa după cum mi-l proorocise domnul Damian.

Întors la Iaşi, găsii ziarele din Bucureşti care anunțau moartea lui Oreste. Două săptămâni după aceea primirăm vestea capitulării bulgarilor, apoi dezastrul austro-ungar în Italia, înaintarea vertiginoasă a francezilor, englezilor şi americanilor, şi în fine, armistițiul. În noaptea de 13 noiembrie plecam din Iaşi cu primul tren destinat particularilor cu bilet de voie, iar a treia zi traversam Calea Victoriei, pe care primăria începuse să ridice arcurile de triumf pentru primirea armatei şi suveranilor.

Şi prietenul meu tăcu, probabil fiindcă nu mai avea nimic de spus. Ne despărțirăm cu jena unor îndrăgostiți ce şi-ar fi jurat să rămână împreună pentru toată viața. Pentru prima oară în viață, simțeam că singurătatea mă

înfioară. Păşii pragul hotelului cu teama unui copil care intră pentru prima dată într-o cameră întunecoasă şi urcai scara celor două etaje, numărând treptele ca să-mi dau iluzia că vorbesc cu cineva care m-ar fi însoțit. Mi-era frică să nu pierd firul Ariadnei care avea să mă ajute a doua zi dimineața să mă cobor în stradă, şi pe rampa scării îmi plimbam mâna stângă uşor ca o mângîiere, de la care speram să obțin îmblânzirea bestiei ce-şi confunda răutatea cu liniştea şi semiobscurul coridoarelor în zig-zag.

Ajuns în fața uşii, mă oprii deodată ca şi cum cineva mi-ar fi şoptit că m-am înşelat. Camera mea era ultima din fundul unui coridor lateral. Aveam nr. 49 pe care îl controlai cu degetul, deoarece întâmplător nu aveam cu mine nicio cutie de chibrituri. Spinarea reliefată a celor două cifre îmi spuse însă că mă găsesc în fața camerei mele. Ciudată coincidență, îmi zisei eu: patru cu nouă fac treisprezece!... Apoi, făcându-mi singur curaj, băgai cheia în broască şi o sucii de două ori. Zăvorul şi clanța pocniră ca nişte semnale misterioase în liniştea coridorului. După primul pas, însă, rămăsei nemişcat locului. În odaia mea se mai găsea cineva. Cu mâna tremurândă, întorsei butonul electric şi odată cu lumina, o voce cunoscută se ridică de pe canapea:

— Iartă-mă că te-am vizitat fără să te anunț. În schimb, însă, te iert şi eu că m-ai făcut să te aştept mai bine de trei ore. Cu noctambulii bucureşteni însă nu-i de glumit.

Era domnul Damian. Fără să-mi dea timp să-mi vin în fire şi mai înainte să fi putut scoate o singură vorbă, per-

sonajul misterios cu care mă întâlnisem pentru prima dată trei ore mai înainte, se sculă de pe canapea, se apropie de mine şi după ce mă bătu pe umăr în chip de dojană, mă sfătui să amân plecarea la Bucureşti pentru a treia zi. În acelaşi timp, îmi mărturisi că-mi face acest serviciu fiindcă îi sunt simpatic şi fiindcă aflase că i-am fost prieten lui Oreste, pe care dânsul îl iubise şi îl apreciase foarte mult.

Pentru ce nu trebuia să plec chiar a doua zi, nu-mi spuse. Sfatul lui însă era pentru mine un ordin şi ordinului acesta simțisem încă din primul moment că trebuie să mă supun, chiar fără nicio altă explicație. De ce îmi fusese frică nu scăpasem. Îmi venise rândul şi mie sau, mai bine zis, Necuratul găsise prilejul să-mi dovedească şi mie că drumul Damascului poate trece, la nevoie, şi printr-o cameră de hotel.

A doua zi, spre seară, în toată Oradea Mare, nu se vorbea decât de catastrofa de la stația Ciucea, unde acceleratul cu care trebuia să plec şi eu deraiase, omorând 17 pasageri şi rănind alți 48, dintre care 10 se găseau în stare foarte gravă.

❊ ❊ ❊

Şi iată cum mărinimia domnului Damian a binevoit să încheie povestirea prietenului meu cu capitolul propriei mele convertiri. Nu ştiu dacă cele petrecute merită sau nu truda celui care a găsit cu cale să le povestească, în

orice caz, însă, cetitorii rândurilor de mai sus sunt liberi să surâdă neîncrezători ca şi autorul lor, în clipa când i se spusese că omul cu chipul de maimuțoi şi pălăria de clown, din fața cafenelei „Rimanokzi" era Necuratul.

De vorbă cu necuratul

Azi-noapte, Diavolul din mine –
Un Diavol ce pretinde-a fi profet –
M-a luat cu vorba-ncet... încet...
Și m-a băgat în tainele divine,
Pe care eu – spun drept – mi-e frică
Să nu care cumva să le-nțeleg,
Fiindcă sunt taine care – când se strică –
Nu se mai dreg...

De-aceea nici nu sunt prea lămurit
Asupra celor ce mi-a povestit...
Dar cum azi-noapte Diavolul din mine
Vorbea ca un profet adevărat,
Să nu-l ascult deloc mi-a fost rușine,
Și curios, ca orice om, i-am suportat
Năzbâtia cu care m-a-ngrozit
De la-nceput și până la sfârșit...

Mi-a spus că-n viață trebuie să știi
Ce nu știu decât morții
Când pleacă dintre vii.
Să știi că dacă-ntâmplător vei fi flămând,

Să nu te-arăți bogaților așa cum ești,
Să nu te-audă prietenii plângând,
Să nu-ntinzi mâna dreaptă să cerșești
Femeilor ce ți-au păpat avutul,
Să nu-ți compari prezentul cu trecutul,
Să nu blestemi... și să nu faci
Nimic mai mult decât ce face mutul:
Să taci, să taci, să taci...
Și iar să taci...
Iar când vei amuți complet,
Ca orice-autohton fără defect,
Tăcerea, care-i aur controlat,
Te va-ndrepta spre lozul cu noroc,
Iar tu – un simplu sâmbure de-alună –
Te vei schimba-ntr-un sâmbure de foc...

CRAVATA ALBĂ

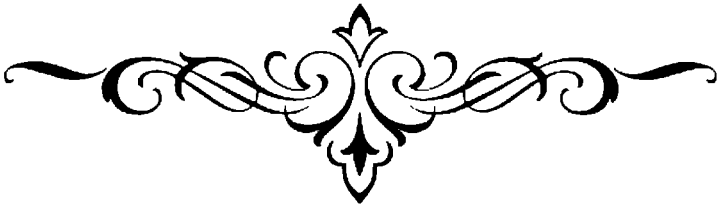

În memoria lui ANDREI NAUM, poet român, funcționar superior în Ministerul de Interne și maior în rezervă, mort în fruntea batalionului său, pe câmpia Mărășeștilor.

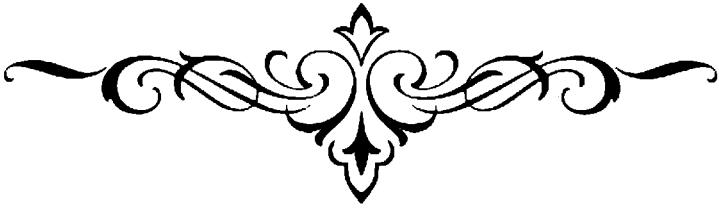

Fiindcă faima sa literară şi cele câteva discursuri frumos rostite îi remarcaseră, în timpul opoziţiei, aşa-zisele merite politice care aveau să-l aşeze mai târziu într-un fotoliu ministerial, fostul client al lui papa Kubler avu buna inspiraţie ca, odată ajuns ministru al Artelor, prima lui recepţie oficială s-o închine vechilor săi tovarăşi de visuri şi de cafenea.

La început, cronicarii mondeni încercară să facă oarecare glume pe seama noului ministru care îndrăznea să democratizeze protocolul mai mult decât permit îngrădirile tradiţionale. Surpriza lor însă fuse cu atât mai neaşteptată cu cât în seara recepţiei constatară că, deşi majoritatea invitaţilor erau boemi, toată lumea arborase toaleta de gală, şi că fracurile, personale sau închiriate, erau purtate cu atâta panache că aproape nici nu puteai deosebi pe adevăraţii proprietari de simplii chiriaşi. Cei care până atunci îşi petreceau viaţa în tovărăşia halbelor mai totdeauna goale, fie că visau imposibilul în faţa filelor cu rânduri şterse şi nesfârşite, fie că-şi toceau coatele, fără niciun rost, pe postavul verde al biroului şi pe marmora pestriţă a meselor de cafenea, de data asta începeau parcă să se scuture de tot noroiul proastei lor reputaţii ce-i

apăsa ca şi blestemul Atrizilor. Recepția dată de ministrul Artelor le pusese în valoare, pe lângă podoabele creierului şi înclinațiunile lor pentru frumosul pendinte numai de avere. Ca şi modestele clădiri ale statului, care nu se pot bucura de mândria oficialității decât în zilele când arborează drapelul național, sau ca vapoarele din alte timpuri, pentru care limbajul celor ce plutesc pe mare, se reducea la schimbul pavilioanelor de pe puntea de comandă, tot aşa şi boemii adoptaseră, de data asta, haina gravității convenționale, ca să nu-şi compromită nici confratele ajuns ministru, nici propria lor reputație de viitori ministeriabili.

La apelul ministrului răspunseră aproape toate rubedeniile celor nouă muze. Celor prezenți, însă, li se părea ciudat faptul că dintre invitați, lipsea tocmai cel mai bun prieten al ministrului, Toma Radian, faimosul autor al celor câteva nuvele fantastice cu care reuşise să zdruncine nervii liceenilor şi să năucească pe toți pontifii romanului social de pe vremea aceea.

Către miezul nopții, lipsa lui Radian începuse să producă chiar oarecare senzație. Toată lumea îl văzuse după-amiază la cafenea. Era deci sănătos. Şi afară de asta se ştia că este nelipsit de la toate petrecerile şi că printre puținii scriitori care aveau garderoba completă, Radian era, de bună seamă, cel mai sigur...

Nu cumva în ultimele douăzeci şi patru de ore, între el şi ministru se petrecuse ceva cu care cei prezenți nu

erau încă în curent? Între artişti, mai ales când sunt prieteni buni, asemenea conflicte sunt tot atât de fireşti ca şi o strângere de mână.

Încetul cu încetul, lipsa lui Radian începe să ia proporțiile unui fapt la ordinea zilei. Pe la urechile ministrului se perindau tot felul de zvonuri, unele mai fanteziste şi mai absurde decât altele, până ce, la un moment dat, în buna dispoziție de până atunci a întregii societăți, toate aceste frânturi de supoziții naive sau de insinuări răutăcioase începură să facă notă discordantă, ca şi nişte bastoane ce-ar fi căzut cu zgomot pe pardoseala unei săli de concerte, în care un ilustru virtuoz sentimental ar fi cântat ceva din Schumann.

Noroc însă că ministrul interveni la timp şi, oprindu-se în fața unui grup de nedumeriți, li se adresă cu un accent de vădită enervare.

— Vreți să vă spun eu pentru ce n-a venit Radian?

Toate capetele se întoarseră spre ministru.

— Fiindcă s-a jurat să nu mai poarte cravată albă... Iată adevărul!... Azi-dimineață, la minister, mi-a declarat textual: „Dacă e vorba să vin îmbrăcat în frac, renunț la plăcerea petrecerii cu voi"...

Scurta şi neaşteptata explicație a ministrului mări şi mai mult senzația creată de lipsa lui Radian.

Cineva obiectă:

— Astea sunt subiecte de nuvele senzaționale. Tocmai el, care umblă toată noaptea în frac?

Altul însă rectifică grăbit:

— Nu-i adevărat... Domnul ministru are dreptate... De câtva timp, Radian nu mai vine la teatru decât în sacou.

— Şi tot în sacou a fost şi la festivalul „Alecsandri".

Un nou venit interveni, la rândul său.

— Dar acum o săptămână... La concertul pentru orfanii de război, n-a venit îmbrăcat în smoking?

— Exact!... repetară aproape toți, în cor. La concert a fost în smoking.

Ministrul interveni din nou, ca să explice diferența dintre un frac şi un smoking.

— Nu uitați că smokingul nu este frac... Smokingul se poartă numai cu cravată neagră. Dacă nu i-aş fi spus că țin absolut ca toată lumea să fie la cravată albă, probabil c-ar fi venit şi el...

Cei de față începură să zâmbească semnificativ, în timp ce ministrul, vădit jenat, reluă parcă firul pierdut al unei fraze şi mai explicative:

— Să nu luați lucrul acesta în glumă, fiindcă mie unuia îmi pare foarte serios. Adevărul cel mare însă ştiți care este? Iată-l... Să vi-l spun tot eu, fiindcă odată şi odată tot o să trebuie să-l aflați şi voi...

Şi ministrul îşi muşcă parcă limba în gură:

— Mi se pare că Radian a început să dea semne de nebunie. Nuvelele lui au sfârşit prin a-l zăpăci şi pe el. Veniți încoace să vă citesc scrisoarea pe care mi-a trimis-o astă-seară.

Şi grupul celor patru, mărit cu încă alți trei, se strecură tiptil în biroul ministrului, care, după ce a închis uşa, scoase dintr-un sertar următoarea scrisoare, pe care o citi cu glasul întretăiat de emoție:

„Îți datoresc o explicație cât mai grabnică, fiindcă nu aş vrea ca lipsa mea de la recepția de astă seară să fie interpretată ca un gest de ostilitate contra ta. Ți-am spus azi dimineață că nu pot veni fiindcă ar fi trebuit să mă îmbrac în frac. De aproape trei luni de zile, însă, nu mai pun fracul pe mine, fiindcă un frac înseamnă şi o cravată albă, şi o cravată albă, ți-am mărturisit că nu mai port în toată viața mea. Azi-dimineață nu ți-am spus de ce, fiindcă explicația ar fi fost prea lungă şi nu voiam să indispun pe cei care aşteptau să ies eu, ca să intre ei. Ascultă-mă, deci, acum. Să nu crezi că sunt nebun sau că încerc să-mi bat joc de tine ca să-ți stric buna dispoziție în timpul recepției, pe care ți-o doresc cât mai reuşită. Nu fac decât să-ți povestesc cele întâmplate, aşa după cum aş scrie o nuvelă care să poată fi cetită şi pricepută deopotrivă de către toți ştiutorii de carte. Lucrul principal, dar, este să-ți spun adevărul. Or, adevăratul motiv pentru care n-am să mai port niciodată în viața mea cravată albă, iată-l:

Acum trei luni am fost la Brăila, la nunta unui prieten din copilărie. Trebuie să ştii că pe mine nimic nu mă încântă mai mult ca voiajurile, chiar şi atunci când sunt nevoit să le fac în condițiuni detestabile. Pentru mine, un cufăr, un geamantan sau o simplă geantă de voiaj constituie un chi-

nuitor semn de întrebare, pe care nu-l pot suprima decât pornind spre necunoscutul ce-mi sugerează aceste variate şi plictisitoare atribute ale pelerinajului modern. Simt o adevărată voluptate când privesc pântecele goale ale unui geamantan pe care trebuie să le umplu eu, iar când trăsura porneşte cu mine spre gară, îmi pare că mă scutur de tot praful vieții voluntare şi, asemenea unui Prometeu descătuşat, cobor învingător de pe Caucazul suferinței mele imaginare. Pentru mine, un geamantan pregătit pentru voiaj este un adevărat vultur domesticit...

Îți spun lucrurile astea ca să te fac să înțelegi graba cu care am răspuns invitației prietenului meu de la Brăila şi zăpăceala descoperirii făcută abia când mi-am desfăcut bagajul la hotel, că-mi uitasem acasă cravata albă pentru frac. Deşi lipsa unei cravate de frac, mai ales la Brăila, nu poate constitui o nenorocire pentru o toaletă de gală, neglijența mea totuşi începuse să mă plictisească, fiindcă la ora aceea târzie magazinele puteau fi închise. Fără să stau mult timp pe gânduri, coborâi în stradă, unde, după prima aruncătură de ochi, constatai că nu mă înşelasem şi că prietenul meu nu se putea bucura decât, cel mult, de prezența mea la Brăila, dar nu şi la nunta lui. Situația mea era dintre cele mai caraghioase.

Pedeapsa mea ar fi fost prea absurdă, ca după un voiaj de aproape cinci ore să fiu nevoit a-mi face propria Canossă într-o cameră de hotel, pe sălile căruia paşii pasagerilor sau soneria electrică mi-ar fi torturat timpanele ce se pregătiseră să asculte un tango argentinian sau un fox-

trot californian. Mă hotărâi, deci, să întârzii pe stradă cât voi putea mai mult, şi să nu intru la hotel decât spre ziuă, ca să-mi fac bagajul din nou şi să pornesc la Bucureşti cu primul tren.

Nu ştiu dacă tu cunoşti Brăila. Trebuie să fi aflat însă că brăilenii sunt foarte mândri de strada lor principală care pleacă din piața Sfinților Apostoli (unde statuia împăratului Traian, se roagă zadarnic de autoritățile comunale să-i mute felinarul din față, care-i împiedică vederea) şi merge drept înainte până departe, aşa departe că ar putea ajunge până la Râmnicul-Sărat. Pornii deci în josul străzii Regale şi, ca să-mi treacă de urât, începui să număr cofetăriile, care sunt specialitatea Brăilei.

Trebuie să fi fost aproape de miezul nopții. Cum însă timpul pentru mine nu mai putea avea nicio însemnătate, mergeam înainte fără să mă uit la ceas şi, mai ales, fără să mă întreb unde aş fi putut ajunge, când al doilea bulevard circular îmi semnală periferia oraşului.

Unde însă aş fi putut ajunge mai nimerit ca în fața micului magazin, luminat încă, în a cărui vitrină meschină şi aproape goală se răsfăța următorul afiş scris cu cerneală violetă:

DAȚI-O DRACULUI DE ZGÂRCENIE
ŞI MAI SCHIMBAȚI-VĂ CRAVATELE,
CĂ LE-AM IEFTENIT.
CINE NU CREDE, SĂ INTRE ŞI SĂ ÎNCERCE!

Un magazin cu cravate!... Eram salvat!... Dacă nu altceva, dar cel puțin cadrilul final tot îl mai puteam apuca.

În momentul acela, însă, cineva parcă îmi pironise paşii pe trotuar. Privii cu luare-aminte magazinul, dar bucuria din primul moment se topi din nou în aceeaşi veche resemnare cu care pornisem pe stradă de îndată ce ieşisem din poarta hotelului.

Ce cravate putea să aibă magazinul ăsta de periferie?... Cravate roşii, verzi şi liliachii... Cravate de calitate proastă, pentru gustul şi punga anonimilor din prima generație a cămăşilor cu gulerul scrobit... O cravată de frac, însă!... Ah, ce n-aş fi dat în momentul acela pentru o cravată albă... pentru o simplă fâşie de organdină sau de linon apretat!...

Rămăsesem la uşa magazinului, ca un paznic la poarta unei închisori din care evadaseră toți deținuții. De la vitrină ochii mei se ridicară instinctiv spre firmă: „Agop Zarzarian – Magazin de mărunțişuri şi alte obiecte felurite".

Mă gândii: „Oare cravata de frac nu este şi ea tot un fel de mărunțiş?... Şi printre celelalte obiecte felurite ale d-lui Zarzarian nu s-ar putea găsi, întâmplător, şi o cravată albă?

Pe măsură ce perspectiva reuşitei raționamentului meu îmi schimba dispoziția, picioarele parcă mi se dezlipeau de pe trotuar şi o mână nevăzută mă împingea prietenește să intru în magazin. Scriptura spune: „Bate şi ți se va deschide"... Eu, însă, deschisei uşa fără să bat şi intrai oarecum jenat, ca şi cum aş fi vrut să mă scuz pentru deranjul cauzat patronului la o oră aşa de târzie...

Adevărul este că intrarea mea neașteptată făcu oarecare senzație. Magazinul domnului Agop Zarzarian era un fel de dugheană despărțită în două printr-o perdea de creton colorat. În față erau rafturile cu așa-zisele mărunțișuri și alte obiecte felurite, iar în spate, patul, garderoba, un cufăr care probabil servea și de casă de bani, soba de tinichea și, pe un scaun fără spetează, un lighean cu ibricul respectiv... Îți dau aceste amănunte fiindcă la intrarea mea perdeaua de creton era dată în lături și primul peisaj ce mi se înfățișă în fața ochilor fuse tocmai locuința și nu magazinul propriu-zis al soților Zarzarian, care își beau cafelele la tejghea.

Când mă văzură înăuntru, amândoi tresăriră ca în fața unui pașă turc. Nevastă-sa se repezi imediat să tragă perdeaua, ca și cum ar fi vrut să-mi ascundă cine știe ce fecioară pe care le-aș fi cerut-o peșcheș, iar bărbatul, ridicându-se cu greutate și sprijinindu-se cu ambele mâini de tejghea, mă întrebă, cu vocea cadențată de clănțănitul dinților:

— Ce dorește domnul?...

— Iertați-mă că vă deranjez la ora asta. Vina însă nu este a mea. Am cetit afișul din vitrină și, cum am văzut lumină, am intrat... Poate aveți întâmplător și o cravată de...

Ah!... Cât mi-a trebuit să-mi pot completa fraza! Simțeam că sunt ridicol. O cravată de frac în dugheana asta mizerabilă! Iată o pretenție care ar fi putut compromite până și pe cel mai modest client. Obiectul vizitei mele

putea fi luat drept o glumă de prost gust şi poate chiar eu însumi drept un pungaş deghizat.

După câteva clipe de ezitare, reuşii să mă destăinuiesc. Da... Doream o cravată de frac, o cravată albă, subțire, o simplă fâşie de linon sau organdină pe care, la rigoare, aș fi putut s-o plătesc întreit chiar de cum pretindea afişul din vitrina magazinului.

Pe măsură ce înțelegeau de ce este vorba, soții Zarzarian schimbau fețe-fețe şi îşi aruncau priviri pe furiş, după ce fiecare la rândul lui părea a mă fi cercetat îndeajuns pentru a fi descoperit în mine un nou amănunt transmis prin limbajul mut din jocul pleoapelor.

Bătrânul îngâna ca şi cum mi-ar fi povestit o nenorocire intimă:

— Nu, domnule... Aşa ceva nu avem... Cine poartă cravate albe pe la noi?... Încercați mâine pe la centru... Pe acolo se găseşte cu siguranță şi aşa ceva...

Bătrâna însă întrerupse melopeea soțului printr-o strâmbătură de gură şi un nou schimb de priviri semnificative.

— De ce nu cauți în cutia verde... ştii... mi se pare că mai avem şi noi o cravată albă...

Bărbatu-său continua să dea din cap şi din umeri cu neîncredere:

— Am avut, nu zic ba... Dar ce am avut s-a vândut... Pentru un moment ne lipseşte aşa ceva...

Nevastă-sa însă insistă:

— Ia caută, omule, că trebuie să ne fi rămas ceva. Eu mi-aduc aminte că nu le-am vândut pe toate... Aşteptați un moment, domnule, să vă caut eu...

Şi fiindcă bătrânul tot nu se mişca din locul său, ea îl dădu la o parte, se aplecă sub tejghea şi scoase o cutie de carton verde pe care o deschise cu atâta precauțiune, că, privindu-i operația ridicolă şi inutilă, îmi adusei aminte de faimoasa cutie a Pandorei. Bătrâna avusese dreptate. În fundul cutiei, ca şi o viperă strivită, îşi desemna forma ei albă şi mată, o cravată de frac.

La vederea ei, bătrânul tresări. Zâmbetul insinuant al nevestei sale nu-i schimbase deloc proasta dispoziție. Negustorul rămăsese nemişcat, ca şi cum ar fi refuzat să mă servească, iar privirile lui, fixate în fundul cutiei verzi, păreau că oscilează între o temere ridicolă şi o scârbă inexplicabilă. Cravata era puțin şifonată, ca şi cum mai fusese înnodată la gât de altcineva. Faptul acesta însă nu avea nicio importanță pentru mine, care mă şi vedeam în mijlocul invitaților, la nunta prietenului meu. Când am întrebat cât costă, amândoi bătrânii s-au uitat din nou unul la altul, fără să-mi poată răspunde imediat. El s-a mulțumit să mormăie ceva ce n-am putut pricepe şi şi-a făcut de lucru, potrivind capacul cutiei şi vârând-o din nou sub tejghea. Ea, însă, după o scurtă socoteală în gând, s-a hotărât să-mi răspundă: 20 de lei.

Am scos banii, am plătit şi am plecat cu pachețelul în mână ca şi cum mi-ar fi fost teamă să nu-l pierd şi să rămân pentru a doua oară cu garderoba incompletă.

Te las să ghiceşti singur adevăratul record cu care mi-am schimbat hainele şi am arborat toaleta de gală. Am sosit

în toiul petrecerii, câteva minute înainte de miezul nopții, când de pe scară tocmai auzeam dopurile sticlelor de șampanie cum salută primele note din Amoureuse, un vals pentru care știam că prietenul meu are o deosebită afecțiune. Intrarea mea în salonul cel mare a fost o adevărată lovitură de teatru. Ginerele și-a lăsat mireasa și, cu brațele întinse, s-a repezit spre mine printre perechile de dansatori, care, neștiind ce se petrece, se opriseră pe loc. Lăutarii tăcuseră și ei, iar chelnerii de la bufet năpădiseră în salon cu șervetele de braț. După primele explicațiuni și prezentările de rigoare, petrecerea își urmă cursul și Amoureuse fuse reluat pentru a-mi da prilejul să fac cu mireasa primul meu *tour de valse*.

Până aici, nimic anormal în povestirea mea. De aici înainte însă – vorba Scripturii – «Și cei care au urechi de auzit să audă...»

Abia sorbisem, după sfârșitul valsului, primul pahar de șampanie, și o amețeală inexplicabilă mă cuprinse deodată, ca și cum aș fi navigat pe o mare agitată. O criză nervoasă mă zgudui din tălpi până în creștet, ochii mi se împăienjeniră și, la un moment dat, avusei impresia că inima nu-mi mai bate. Mă strecurai atunci până în biroul prietenului meu în care nu ardea decât un singur bec electric sub un abatjour verde, și mă lăsai greoi într-un fotoliu de piele, așezat în cel mai întunecat colț al încăperii. Închisesem ochii și căscasem gura mare ca să pot respira mai bine. Aveam impresia că mi se îngroașă gâtul

sau că mi se strâmtase gulerul. Care era adevărul nu știu. Simțeam însă că mă sufoc. Cineva parcă încerca să mă strângă de gât și nodul cravatei apăsa cu putere pe butonul gulerului, înfingându-l cât mai adânc în gâtlej. Încercai să strig ajutor, dar cuvintele mele se lichefiară parcă într-o respirație greoaie ca sunetul strident al unei trompete stricate.

Îți mărturisesc că nu m-am simțit niciodată mai aproape de moarte ca în clipa aceea. Făcui deci o ultimă sforțare să-mi duc mâinile la guler și, cu degetele reci și nesigure, apucai cele două vârfuri ale cravatei, ca s-o deznod. În momentul acela, însă, o nouă emoție nervoasă mă cutremură și mai puternic. Pe aceleași vârfuri ale cravatei degetele mele întâlniseră alte degete tot atât de reci și de grăbite ca și ale mele. Deschisei ochii mari și în fața mea zării un tânăr în frac, aplecat spre mine.

Emoția primei clipe nu-mi dădu putința să bănuiesc motivul adevărat al acestei neașteptate intervenții și, pentru a ieși din situația pe care eu însumi nu știam cum s-o taxez, mă pregăteam tocmai să-i mulțumesc pentru solicitudinea ce-mi arăta.

În momentul acela, însă, simții cum puterile mă părăsesc pentru a doua oară și cum vocea mi se pietrifică în gâtlej, deși cravata fusese dezlegată și nodul, care mă sufocase până atunci, dispăruse.

Necunoscutul, care îmi plimba prin fața ochilor cravata pe care o cumpărasem o jumătate de oră mai înainte,

de la magazinul soților Zarzarian, era un schelet îmbrăcat ca şi mine, în frac, dar tot ca şi mine, fără cravată la gât...

Holbasem ochii aşa cum ți se întâmplă când visezi o persoană, pe care nu ți-o poți reaminti, şi printre colțurile gurii simțeam cum mi se scurge saliva amară ca şi cum un bulin de chinină mi s-ar fi spart între dinți. În schimb, însă, scheletul din fața mea vorbea cu accentul plin de curtoazie al unui om viu, binecrescut.

— Mă iertați că vă deranjez... Dar cravata asta e a mea şi de la miezul nopții în sus am totdeauna nevoie de ea...

Apariția neaşteptată şi stranie a proprietarului cravatei nu-mi dădu nici măcar timpul să mă împotrivesc. Schimbul de posesie se făcu dar fără nicio altă formalitate. Scheletul mă salută cu grația celui mai perfect *savoir vivre** şi dispăru pe cealaltă uşă a biroului, ca şi cum ar fi fost unul din obişnuiții casei.

Rămas singur, îmi dădui seama că situația ridicolă în care mă găseam mă obligă să urmez calea apucată de fantomaticul proprietar al cravatei. Îmi pipăii gulerul încă o dată şi, după ce constatai pentru a doua oară dispariția cravatei şi inutilitatea mea la nuntă, mă strecurai pe uşa pe care dispăruse şi scheletul.

Temerea din clipa macabrei apariții dispăruse deodată, ca şi cum ființa supraomenească mi-ar fi dat să beau licoarea vrăjită de care pomenesc basmele noastre populare. Curiozitatea şi încăpățânarea de a dezlega cât mai repede

* *etichetă, galanterie* (lb. fr.) (n. ed.)

misterul a cărei victimă fusesem făcură din mine un fel de cavaler «*sans peur et sans remord**» – tovarăş postum al regelui Arthur, care îşi reclama locul ce i se cuvine la masa rotundă. Eroismul meu însă trebuia să se rezume la hipertrofia unui simplu capitol de roman senzațional.

În coridorul strâmt şi întunecos nu întâlnii decât un singur servitor somnoros, care mă conduse în holul din etajul de jos, unde îmi lăsasem pardesiul.

Ajuns în stradă, începui să recapitulez epilogul acestei aventuri extraordinare, pe care o simțeam prelungindu-se până la cântatul cocoşilor. În primul rând mă interesa soarta cravatei vagabonde, care poposise o clipă numai pe gulerul meu, ca şi un straniu fluture de noapte, apoi reputația comercială a soților Zarzarian şi, în fine, identitatea adevăratului proprietar, care contrar legilor în vigoare, îşi valorifica drepturile cu autoritatea brutală şi misterioasă a unui bandit mascat.

Strada era pustie. Deşi călcam în vârful degetelor de teamă să nu trezesc ecouri ce mi-ar fi dat impresia că sunt urmărit, trotuarul răsuna totuşi ca şi paşii însoțitorului meu suspect, pe care îl vedeam reapărând în geamul vitrinelor prin fața cărora treceam. În fața hotelului m-am oprit în acelaşi timp cu o trăsură care tocmai mă ajunsese din urmă...

Nu cumva?... Nu... În trăsură nu era nimeni. Proprietarul cravatei probabil că nu mai avea niciun motiv să-mi suspecteze buna-credință...

---

* *fără teamă sau remuşcări* (lb. fr.) (n. ed.)

Portarul sforăia cu capul proptit în unghiul zidului cu tradiționala triplă-etajeră de care atârnau cheile odăilor şi cărțile de vizită ale pasagerilor. Când am întins mâna să-mi iau cheia din cârligul ei, nu ştiu de ce am lăsat-o să cadă pe umărul portarului, care, deşteptat din somn, holbă ochii la mine, bolborosind câteva cuvinte din care nu desluşii decât:

— Cum zici că-l cheamă?...

Nu-l întrebasem de numele nimănui, dar fiindcă el singur îmi da prilejul să mă destăinuiesc, repetai singurul nume care îmi sta pe buze în clipa aceea.

— Zarzarian!...

— Zarzarian?... Nu cunosc...

— Zarzarian, proprietarul magazinului cu cravate din strada Regală, stă... dincolo de...

Portarul se freca la ochi cu dosul palmei. Căuta probabil să iasă mai întâi din nedumerirea în care îl pusese întrebarea mea bruscă şi aproape fără rost până la ora aceea din noapte. Eu însă repetam ca un copil încăpățânat prostia absurdă ce-mi trecuse prin minte.

Zarzarian!... Zarzarian!... Zarzarian!...

La un moment dat, portarul răsuflă din greu şi, privindu-mă cu oarecare jenă, mă întrebă:

— Nu cumva o fi armeanul ăla care a omorât pe băiatul generalului?...

Acum cred că ai ghicit şi tu cine era proprietarul cravatei albe.

Informațiile portarului mi-au fost confirmate de colecția ziarelor de acum 25 de ani, pe care le-am cercetat la Academie, chiar în ziua sosirii mele la Bucureşti. Pe vremea aceea soții Zarzarian erau patronii unei brutării şi aveau o fată – după indicațiile diferiților corespondenți locali – de o frumusețe «răpitoare», «uimitoare», «fără pereche» etc. Dacă n-aş şti că «faptele diverse» te plictisesc mai rău decât interpelările opoziției, ți-aş reproduce două coloane şi jumătate ale ziarului **Universul** din anul 1895. În stil telegrafic, însă, iată cam ce se petrecuse la Brăila acum un sfert de veac: Domnişoara Zarzarian iubea sau, mai bine zis, trăia cu tânărul procuror D., băiatul generalului, comandant a diviziei locale. Idila lor însă avea să fie de scurtă durată – soarta idilelor în oraşele de provincie, unde majoritatea oamenilor discreți suferă de cusurul faimosului bărbier a regelui Midas. Părinții fetei aflară şi îl pândeau. Tineri îndrăgostiți însă nu bănuiau nimic. Când e vorba de siguranța lui personală, struțul şi îndrăgostitul procedează exact la fel. De data asta, însă, vânătorul nu avea să se mulțumească numai cu penele păsării prețioase şi tatăl domnişoarei Zarzarian avea să meargă mai departe. Ciocnirea avu loc în noaptea Anului nou, când tinerii se întorceau de la Cercul militar unde serbaseră revelionul. Explicația fuse scurtă: câteva cuvinte, două-trei perechi de palme şi o lovitură de cuțit plasată unde trebuie. Din clipa aceea băiatul generalului nu mai era amantul domnişoarei Zarzarian. De teama

răspunderii, brutarul azvârli cadavrul în propriul său cuptor de pâine şi a doua zi dimineața noul an sosi la Brăila cu vestea dispariției fără urmă a procurorului D. O urmă rămăsese totuşi. Şi această urmă – cravata albă dispărută de la gâtul victimei în timpul încăierării – constituie şi astăzi, după un sfert de veac, singura moştenire funebră şi intactă pe care soții Zarzarian o păstrează de la amantul fiicei lor.

Descoperirea crimei, procesul, condamnarea, moartea fetei într-un spital de nebuni şi grațierea criminalilor, după 20 de ani de ocnă, nu cred să te intereseze – «Faptele diverse» îşi pierd actualitatea mai curând chiar ca un fost ministru... Nu fac aluzie la situația ta de mâine, ci la zbuciumul curiozității omeneşti în momentul când o violentează noutatea faptului neprevăzut.

După un sfert de veac, crima soților Zarzarian parcă nici n-a existat. Cravata albă însă există. Cravata asta am purtat-o şi eu la gâtul meu timp de aproape o oră. Ea mi-a dat putința să asist la nunta prietenului meu de la Brăila, dar tot ea mi-a răpit plăcerea de a mă găsi printre voi astă-seară. Ea a fost ultima mea cravată albă, poate tocmai fiindcă nu fusese cu adevărat a mea... Dacă întâmplător te duci vreodată pe la Brăila, treci te rog pe la «Magazinul de mărunțişuri şi alte obiecte felurite» al soților Zarzarian şi încearcă să cumperi o cravată albă. Ai s-o recunoşti imediat. Nu au decât una singură – crava mortului... cravata asta blestemată, pe care, deşi au vândut-o până acum de sute de ori, o regăsesc totuşi în fiecare dimineață la

locul ei. În fundul cutiei verzi... Pe mine, prima presimțire nu mă înşeală niciodată. Sicriul de carton al acestei vipere strivite fusese chiar cutia Pandorei"...

Scrisoarea lui Toma Radian rămăsese necomentată.

Prea lunga dispariție a ministrului ar fi putut da naştere la comentarii mult mai serioase în cercul invitaților, străini încă de cele petrecute la Brăila acum un sfert de veac.

OMUL CU INIMA DE AUR

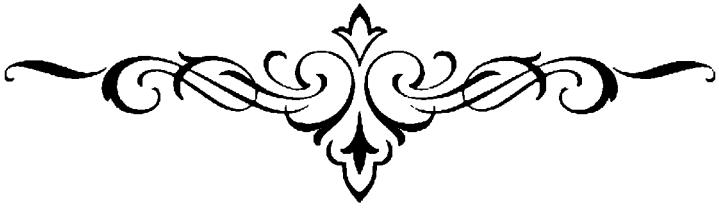

În memoria lui MIHAIL SĂULESCU, poet român şi soldat voluntar care şi-a sfâşiat inima de aur în sârmele ghimpate ale tranşeelor de la Predeal.

Prietenul meu Dumitru Dumitrescu Dum-Dum este un intelectual în genul lui Edgar Poe. Ca şi neasemănatul său confrate de peste ocean, Dum-Dum bea fără nicio preferinţă tot felul de alcooluri, până ce cade sub masă, iar în puţinele sale ore libere, scrie nuvele şi romane senzaţionale pe care directorii cotidianelor i le plătesc cu 50 de bani cuvântul pentru foiletonul „va urma".

Eu şi Dum-Dum suntem vecini cu odăile. În antret-ul cu tavanul şi pereţii încondeiaţi de arabescuri multicolore, cârpite pe ici, pe colo cu tencuială albă de var, uşile noastre par neclintite şi solemne ca două icoane împărăteşti pe un altar de biserică ortodoxă. Cei câţiva îngeri şi porumbei, stilizaţi într-un rococo aproximativ, completează pictura murală a sanctuarului nostru comun, în care Filina oficiază prepararea gustării de dimineaţă. În odăi, dormim şi lucrăm numai. Fereastra lui Dum-Dum dă în stradă, a mea în curte.

Proprietăreasa noastră şi a caselor astea bătrâneşti din strada Toamnei ne iubeşte ca pe copiii ei – doi băieţi cam de vârsta noastră, morţi amândoi în război, pe Valea Prahovei. De şase ani nu ne-a mărit chiria cu un singur ban, în mahala am început chiar să trecem drept moştenitori:

coanei Filina, care își motivează atitudinea față de noi, ci tradiționala pomană pentru odihna și îndestularea postumă a celor de pe lumea cealaltă.

— Să fie de sufletul morților! oftează ea, ori de câte ori vecinele îi deschid perspectiva unui câștig mai mare.

Dar și noi suntem, în schimb, doi chiriași ideali: nu facem gălăgie, ținem odăile curate și, mai ales, nu aducem noaptea femei în casă.

Meteahna prietenului meu trece aproape neobservată. Dum-Dum este un bețiv simpatic. Bea, cum se spune „de unul singur" – bea liniștit și demn ca un fluviu care își înghite afluenții cu seninătatea unei orânduiri fatale, pentru ca mai târziu să se arunce și el în mare. Și marea lui Dum-Dum este un divan acoperit cu o velniță oltenească, deasupra căreia Iisus Hristos perpetuează parcă, din cadrul unei vechi icoane bizantine, binecuvântarea unui pocal de aur: „Beți dintru acesta cu toții, – căci acesta este sângele meu, al legii celei noi, care pentru voi și pentru iertarea păcatelor voastre, celor mulți, se varsă..."

Odăile noastre sunt mobilate la fel. Același divan pe care dormim, aceeași masă de scris cu câte o bibliotecă rulantă la dreapta și un dulap cu rufe la stânga, aceeași sobă albă de zid cu olanele de marmură imitată și același cuier de fier după ușă. Singura diferență este icoana. La mine Iisus Hristos nu este cu apostolii la masă. Stă gol în apa Iordanului care îi trece de glezne și primește botezul de la Sf. Ioan, în timp ce îngerul Domnului așteaptă cu

un cearşaf alb pe braţe, sfârşitul originei acestei datine creştineşti.

Coana Filina ne povesteşte adesea întâmplări de când era tânără, sau chiar şi mai de mult, din cele auzite de la părinți, de pe vremea „Când mai mergeau boierii în butcă la Braşov" cum ar zice Ion Pillat. Multe din ele au fost popularizate de Dum-Dum prin foiletoanele ziarelor, care publică, mai ales dumineca, şi ceva literatură. Colaborarea anonimă a proprietăresei noastre a contribuit probabil să mărească gustul prietenului meu pentru subiectele senzaționale care, după război mai ales, câştigă pe cetitor mai repede decât realitatea abjectă a unui conflict social sau banalitatea siropoasă a unei dragoste false. Nimic mai natural, dar, ca în atmosfera creată în casa asta, coana Filina, Dum-Dum şi cu mine să fi devenit cu timpul executorii testamentari ai atâtor fantome, lipsite până mai ieri de mângâierea postumă a îndeplinirii ultimei lor voințe prin popularizarea publicității.

❊ ❊ ❊

Zilele trecute, Dum-Dum intră în odaia mea, palid şi desfigurat, ca şi cum s-ar fi coborât de pe masa de operație. Vinul „dres" nu-ți strică numai stomacul, dar îți schimbă şi trăsăturile feței. Îl crezui deci victima vreunui cârciumar fără scrupul.

— Ce-i cu tine?... Iar ai făcut-o „lată"!...

El mă privi cu ochii împăienjiniți şi îmi răspunse negativ din circonflexul sprâncenelor.

— Unde-ai fost aseară?...

— În odaie... Am dormit până adineauri.

Îl crezusem lipsă de-acasă. Cum n-avusesem nimic interesant să-i comunic în timpul zilei, plecasem la minister dimineața fără să trec pe la el şi mă întorsesem grăbit, să pun la punct regulamentul permiselor pentru exportul grâului, pe care ministerul mi-l încredințase confidențial. Care putea să fie deci cauza fantomaticei apariții a prietenului meu?

— Ce ți s-a întâmplat, atunci?... Parcă ai fi fiert în ceară!...

Dum-Dum îşi vârî două degete în buzunarul vestei şi scoase un obiect mic, pe care mi-l întinse.

— Cunoşti asta?

Era cameea inelului pe care îl purta în degetul mic, o cornalină ovală şi bombată ca o curmală pe care era gravat un porumbel cu o ramură de măslin în cioc, iar de o parte şi de alta un a şi un D.

— Cum să n-o cunosc!... Dar inelul unde e?... De ce i-ai scos piatra?

— Nu i-am scos-o eu.

— Cine atunci?

— El!...

— Care el?...

— Omul cu inima de aur!...

— Admirabil titlu pentru o nuvelă fantastică! exclamai.

Nu înțelegeam însă pentru ce fusese nevoie să-i demonteze cameea şi, mai ales, pentru ce continua să-şi păstreze figura aceea de fachir.

Explicațiile care urmară nu mă dumiriră nici ele complect. Ba ceva mai mult, seriozitatea neobişnuită a prietenului meu începu cu timpul să mă turbure şi pe mine. Până atunci ascultasem numai întâmplări ciudate, pe care fantezia lui Dum-Dum le înfățişa în cadre mai mult sau mai puțin verosimile, dar niciodată imposibile. De data asta, însă, cele petrecute cu o noapte înainte depăşeau fantezia inteligenței unui om treaz, pentru a se confunda cu irealul din visele fumătorilor de opium şi haşiş.

Povestirea prietenului meu fusese lungă şi plină de peripeții. Ea ne consumă trei rânduri de cafele turceşti duble şi câte trei țigări de foi de fiecare, făcu pe coana Filina să piardă biletul gratuit la reprezentația lui Hamlet cu Aristide Demetriade şi ne încărcă bugetul mesei de seară, pe care trebuirăm s-o luăm într-o bodegă deschisă şi după miezul nopții.

❊ ❊ ❊

Când povesteşte, prietenul meu nu se rezumă niciodată. Inventează tot felul de amănunte care prelungesc povestirea ca infinitatea ciucurilor unui şal venețian. Când e treaz, are înmlădieri de gondolier şi vocea lui metalică trenează parcă fierbinte şi coclită ca o Mandolinata pe Canale Grande. Când e afumat, însă, stă țapăn, mut şi

misterios ca „Bocea di Leone" pe care n-au săturat-o toate anonimele epocei dogale. De data asta, deşi abătut, prietenul meu era totuşi treaz.

— Venisem acasă mai târziu ca de obicei, începu el. Să fi fost aproape de miezul nopții. Mă întârziase ploaia şi constatarea banală, de altfel, că pe timp de ploaie dispare orice diferență dintre nomenclaturile „urban" şi „rural". Trotuarele Bucureştilor mai ales, pe timp de ploaie, au aerul unei femei pierdute. Pe bulevardul Carol, aproape pustiu, numărasem toate petele violete pe care globurile electrice le desenau pe asfalt, până în dreptul unei clădiri cu patru etaje în fața căreia nu ştiu de ce m-am oprit. Pe timp de ploaie, priveşti foarte rar în sus. Pentru prima oară, Bucureştii îmi păreau un oraş cu adevărat mare. În lumina electrică, transparența picăturilor de ploaie dădea celor patru etaje măreția multiplicării la infinit. La ultimul etaj era o fereastră deschisă. O vioară scârțâia o romanță de Delmet. Pe timp de ploaie, toate viorile parcă scârțâie. Noroc, însă, că o voce de bărbat interveni la timp:

„Encore un baiser veux-tu bien —
Un baiser qui n'engage a rien..."

Admirabilă ocazie, îmi zic eu. Poate dau peste un document mai mult, pentru studiul meu: **Sărutarea de-a lungul veacurilor**. Vioara şi vocea bărbatului, însă, tăcură. Dacă fereastra ar fi fost mai jos, un simplu document auditiv nu mi-ar fi fost de ajuns. Cele ce se petreceau, însă, în odaia de la al patrulea etaj, trebuiau să rămână pentru

mine un veşnic mister. Mă gândeam totuşi pentru ce, oare, pe timp de ploaie, nu fredonăm decât cupletele în care predomină cuvântul „sărutare"? Să fie oare din cauză că picăturile de ploaie schițează în căderea lor pe trotuar gestul senzual al unor buze ce se lipesc de altele?... Ploile repezi, mai ales, au ceva din vertijul cascadelor. Or, în afară de aceste ciudate căderi naturale de apă, singură sărutarea îți mai poate da vertijul adâncimilor, în care pierzându-te cu ochii, sfârşeşti prin a te pierde cu totul. Studiul meu trebuia să rămână, dar, tot acolo unde îl lăsasem...

Ştii că vorbesc de cultul sărutării la cei vechi şi, mai ales, la insularii din Lesbos şi Arhipelag. Aci am citat şi versurile lui Baudelaire:

„Lesbos ou Ies baisers sont comme des cascades,
Qui se jettent sans peur dans les gouffres sans fond".

Pomenesc apoi definițiile pe care le dau sărutării Catul, Tibul, Sfântul Paul, Papa Alexandru VII, Jean Second în cărticica **Codul sărutării**, Verlaine, Rostand şi alți contimporani. Toate sunt, însă, incomplete şi false. Îmi adusei aminte atunci că aveam acasă o carte cumpărată în ajun de la un anticar – opera unui anonim tipărită cu privilegiul regelui Ludovic XV – în care, răsfoind la întâmplare, găsisem câteva definiții ale sărutării...

Ploaia stătuse. Îmi grăbii paşii şi, odată ajuns acasă, deschisei fereastra. Cu toate că era aproape de miezul nopții, zgomotul străzilor populate ajungea până la mine. Miro-

sul de salcâm plutea în atmosfera umedă, ca un fluid misterios şi înviorător de nu ştiu ce vechi şi necunoscute oboseli ale pământului. Ploaia îl deşteptase parcă şi îi dăduse aripi şi-n noaptea asta nu plouase parcă decât flori de salcâm care otrăviseră tot oraşul cu mirosul lor fosforescent, insinuant şi senzual...

Deschid opera anonimului şi cetesc. Sunt lucruri admirabile în cărticica asta. Ascultă, bunăoară: „Sărutarea este însăşi femeia... Sărutarea adevărată este numai sărutarea buzelor. Sărutarea este, în acelaşi timp, un excitant şi un calmant. Ea irită, potoleşte şi omoară. Sărutarea singură îți spune dacă eşti iubit. Corpul femeii se vinde, sărutarea se dăruieşte." Ce zici? La un moment dat mă îndrept spre fereastra deschisă pe stradă. Ferestrele de la parter n-au poezia celor de la al patrulea etaj. Dacă un trecător întârziat şi-ar fi oprit paşii în fața ferestrei mele, ar fi putut privi înăuntru nesupărat de nimeni. De obicei, însă, nu ne oprim decât sub ferestrele în dosul cărora pluteşte ceva din atmosfera misterioasă a perdelelor trase.

Mirosul salcâmilor devenise insuportabil. Felinarul din fața ferestrei mele se stinsese. În stradă nu se mai deslușea nimic, decât strălucirea de o clipă a picăturilor de apă ce traversau, scăpate din streaşină, pătratul de lumină al ferestrei. Undeva, departe, un ceasornic bătea miezul nopții... Tu ştii că sensibilitatea mea nervoasă îmi anunță miezul nopții cu o preciziune de un cronometru. De obicei, la ora asta pleoapele mi se închid singure ca

nişte clape de flaut, scăpate de presiunea degetelor. Mi-era somn şi mă pregăteam să închid geamurile.

În momentul acela, însă, în cadrul ferestrei, ca şi în rama unui tablou pe care l-aş fi atârnat atunci în perete, îmi apăru portretul unui bătrân cu barba albă, lungă şi resfirată spre dreapta, o copie exactă, dacă nu chiar originalul ce-i servise lui Buonarroti pentru popularul său Moise. Rămăsesem pironit locului. Îmi dădusem seama din primul moment că apariția din fereastră n-are nimic din existența şubredă a unei fantome, că nu e nicio hiperbolă vizuală, nici reconstituirea nebuloasă a vreunui spirit pe care l-aş fi purtat în gând. În fața mea aveam o ființă adevărată cu trup de om, ca toți oamenii, un bătrân cu figura palidă dar mobilă, cu ochii stinşi dar destul de sticloşi şi vocea obosită dar destul de sonoră.

Câteva clipe ne privirăm amândoi măsurându-ne cu ochii, ca şi cum ne-am fi surprins reciproc unul cu mâna în buzunarul celuilalt...

Apoi, vocea lui mă făcu să tresar. Buzele i se conturară deodată roşii în jurul rotogolului negru al gurii ca aparatul de fixat gâtul condamnaților la ghilotină şi dinții lui albi şi strălucitori ca nişte cuțite căzură de mai multe ori, decapitând o frază ciudată, fără rost, compusă numai din cifre.

— O sută treisprezece mii şapte sute treisprezece.

Cine era musafirul ăsta nepoftit şi ce însemna maniera asta de a intra într-o vorbă printr-o frază aritmetică? Mă apropiai de fereastră şi-l întrebai:

— Doriți ceva?

El îmi răspunse printr-un gest afirmativ.

— Dacă doriți bani, vă previn că nu posed suma pe care mi-ați cerut-o adineauri.

— Nu erau bani... O sută treisprezece mii şapte sute treisprezece sunt zilele socotite a câte 24 de ore, pe care le-am trăit până în acest miez de noapte.

După socoteala mea sumară, numărul acesta de zile reprezenta câteva sute de ani. Probabil că aveam de a face cu un nebun. Cu nebunii trebuie să le vorbeşti sau în pilde, ca înțelepții, sau să ştii face şi tu pe nebunul. Un om de rând, o mediocritate intelectuală, nu poate pricepe pitorescul unei convorbiri cu un nebun. Mă alipii atunci de fereastră şi obrajii mei simțiră deodată şi boarea nopții, umedă de ploaia primăvăratică şi respirația caldă şi mucegăită a necunoscutului din stradă. Îi zâmbii prietenește şi-l întrebai:

— Eşti bun să-mi spui şi mie ce vârstă ai?

— Trei sute unsprezece ani şi o sută nouăzeci şi opt de zile, socotind, bineînțeles, şi cele treizeci de zile ale anilor bisecți.

— Şi cum se face că ai întârziat aşa de mult pe lume?

— Fiindcă până ce nu mă voi întregi şi eu ca toți muritorii, nu pot muri.

— Îți lipseşte ceva?

— Da...

— Vreun organ principal?

— Cel mai principal... Inima!... Am pierdut-o pentru o singură sărutare. Şi totuşi, sărutarea pentru care am fost omorât mă perpetuează, după cum vedeți, ca pe o statuă fără viață...

Îl compătimii cu un gest exagerat de o dezolare falsă până la lacrimi. Dar atitudinea lui calmă şi demnă îmi dădu să înțeleg că bătrânul nu avea nevoie de compătimirea mea. Căutai deci să reiau firul conversației.

— Cum te cheamă pe dumneata?...

— Abraham Zacheul...

Iartă-mă, dar numele ăsta îl aud pentru prima oară. Nu cumva eşti frate cu jidovul rătăcitor?

— O, nu!... Mai întâi, nu sunt jidov... De la 1615 până la 1683 m-am numit altfel. Din ziua în care am împlinit optzeci de ani mi-am luat numele patriarhului Abraham, tatăl lui Isaac şi întemeietorul poporului evreu, iar după alți douăzeci de ani, mi-am zis şi Zacheul, fiindcă un veac de viață îmi dă dreptul să mă numesc cu adevărat „bătrânul".

Nebunul mă țintuise de fereastră. Eram aşa aproape de el, că barba lui se resfirase în bătaia vântului pe pieptul meu.

— Dar cine eşti dumneata?

— Eu sunt omul cu inima de aur.

— Adineaori îmi spuneai că n-ai inimă.

— N-o mai am fiindcă mi-a fost furată... De trei sute şi mai bine de ani, de când umblu să mi-o pot pune la loc,

să mă pot întregi şi eu ca toți muritorii, să pot muri şi eu odată!...

N-am cunoscut în viața mea tristețe mai fără remediu ca oftatul adânc şi fierbinte cu care necunoscutul din fața mea părea să încheie blestemul unei întregi generații de Danaide. Nebunul năruise în mine cupola templului în care adăpostisem învățătura pontifilor înțelepciunii omeneşti. Nu ştiam cine este acest Abraham Zacheul, condamnat să trăiască la infinit. Îmi dam seama, însă, că moartea unui om nu este decât o simplă oprire a unui ceasornic şi că trupul fără inimă, ca şi omul fără ceasornic, poate trăi cu adevărat la infinit... Lungimea timpului nu este decât mişcarea convențională a minutarelor, fie că se învârtesc în jurul unui cadru smălțuit, fie că se agită în cuprinsul a patru compartimente de carne însângerată.

❊ ❊ ❊

Până aci, prietenul meu nu-şi întrerupse povestirea decât în timpul celor două sorbituri cu care golise întreaga ceaşcă de cafea.

— Fă-mi una mai dulce, că destul de amară e povestea pe care am să ți-o spun.

Şi prietenul meu continuă:

— Iată acum şi povestea omului cu inima de aur. Ți-o reproduc aşa cum mi-a fost spusă şi mie. Nu adaug nimic de la mine, fiindcă mai mult decât am auzit nu se poate închipui. Se pare că în tinerețea lui, Abraham săruta mai

bine ca toți seniorii de la Curtea lui Ludovic XIII. La început, femeile din popor îl porecliseră „gură de aur". Dar cum sărutarea nu-i decât ritmul plastic al inimei omeneşti, o maică de la Port-Royal îi zise „omul cu inima de aur" şi ecoul acestei reputații zgomotoase ajunse într-o bună zi până la palatul Luvrului. Regina Anna căută să-l cunoască. Neconsolată încă de moartea ducelui de Buckingham, regina ceru cardinalului Richelieu să-l ataşeze Curții sale. Şiretul cancelar însă cunoştea şi el faima tânărului gentilhomme. Într-o noapte, trei spadasini mascați îl atacaseră în piața bisericii Saint-Germain l'Aixerrois, chiar în fața palatului din care se strecurase pe furiş. Inima, însă, în loc s-o ducă stăpânului lor ca dovadă că îndepliniseră mandatul cu care fuseseră însărcinați, o vândură unui *orfevre* pentru 750 de pistole, împărțiră banii şi fugiră în Statele papale.

Te las acum să ghiceşti singur voiajurile făcute de diferitele fragmente ale inimei lui Abraham, timp de aproape 300 de ani. Povestea misteriosului meu musafir este cu mult mai grozavă decât a jidovului rătăcitor. Ahasverus, cel puțin, a fost blestemat de Iisus Cristos. Abraham Zacheul, însă, nu-i decât victima celei mai frumoase podoabe pe care o poate avea omul. De aproape 300 de ani, omul acesta rătăceşte din oraş în oraş, din țară în țară, din continent în continent, pentru a-şi putea strânge la un loc aurul propriei sale inimi, răspândit prin diferite bijuterii, transformate şi ele, de zeci şi sute de ori poate. La Paris,

Florența, Varşovia, Smirna, Columbo, Sidney, Pernambuco, Caracas, New-York, Tamatava şi nu mai ştiu prin ce alte oraşe încă, Abraham găsise câte o broşă, o pereche de cercei, un inel, o brățară, un ac de cravată, un buton de cămaşă, un capac sau un lanț de ceasornic, pe care le răscumpărase după importanța obiectului şi mai ales după sufletul posesorului.

E cea mai grozavă tragedie umană pe care am cunoscut-o până astăzi şi probabil cea mai mare cinste pe care mi-a putut-o acorda mărinimia ursitoarelor. Ultimul capitol al acestei poveşti supranaturale l-am încheiat aseară eu...

Deşi deprimat, prietenul meu păstra totuşi atitudinea unei satisfacții depline, împrumutate parcă din tabloul coanei Filina, ce reprezenta pe Napoleon Bonaparte după victoria de la Austerlitz. Nu ştiam dacă trebuie să zâmbesc sau să-mi păstrez seriozitatea mărită de curiozitatea sfârşitului acestei tragedii senzaționale. Eram sigur că povestea omului cu inima de aur era inventată pe de-a-ntregul de prietenul meu, care sonda probabil efectul unui nou foileton.

El însă îmi bănui gândul şi grăbi sfârşitul povestei, mai înainte ca eu să pot deschide gura.

— O să mă întrebi, poate, continuă el, ce căuta la mine bătrânul Abraham... Cum?... N-ai ghicit încă?... Iată ce căuta...

Şi Dum-Dum, scoase din nou din buzunarul vestei cornalina demontată din inel.

— Îşi căuta ultimul fragment din inimă. N-am ezitat un singur moment. I-am dat inelul cu satisfacția sufletească cu care aş fi miluit un cerşetor. Simțeam, însă, că cerşetorului din fața mea, dăruindu-i posibilitatea morții, îi dăruiam însăşi viața pe care n-o putea trăi cu adevărat decât subordonând-o inimei. Bătrânul mi-a luat inelul cu lacrimile în ochi.

— N-am să ți-l pot plăti, îmi spuse el. În schimb, însă, aminteşte în studiul d-tale asupra sărutării şi de pățania mea... O să facă poate senzație...

Cu degetul cel mare, îi demontă apoi cameea pe care mi-o restitui şi, scoțând din buzunar o mulțime de alte bijuterii stricate, le amestecă în podul palmelor împreunate în formă de ciutură, suflă în ele ca şi cum ar fi vrut să aprindă un tăciune aproape stins şi le înghiți ridicându-şi ochii la cer şi lungindu-şi gâtul ca o lebădă care n-ar mai fi băut apă de 300 de ani...

Ce-a mai fost pe urmă nu ştiu. Abraham Zacheul dispăruse ca şi cum pământul s-ar fi deschis sub picioarele lui. M-am aplecat peste fereastră şi-am privit afară. Pe strada Toamnei întunericul era mai negru şi mai compact ca în nopțile Infernului lui Dante.

Am vrut să-ți povestesc imediat cele petrecute, dar tu dormeai şi mi-a fost milă să te deştept. M-am întors la mine în odaie şi am dormit ca după o beție rabelaisiană, când îți simți capul umflat cât o butie şi picioarele mai lungi decât un tren de marfă.

Seriozitatea constantă a prietenului meu îmi dăduse să înțeleg din primul moment că trebuie să-mi amân pentru altădată glumele cu care obișnuiam să încheiem discuțiile noastre literare. Ca foileton de senzație, născocirea lui Dum-Dum era foarte reușită.

Plecarăm să mâncăm într-o bodegă din centrul orașului. Aici, însă, îmi aruncai ochii întâmplător pe un ziar de seară și ochii mei se opriră instinctiv asupra rubricei „întâmplări din capitală".

— Te-am prins, exclamai eu triumfător.

El nu pricepea la ce fac aluzie.

— Iată de unde ai furat povestea omului cu inima de aur...

Prietenul meu holbă ochii pe rândurile indicate de mine:

„Azi-noapte a fost găsit mort în strada Toamnei un bătrân aproape gol, fără niciun act de identitate asupra lui. Cadavrul a fost transportat la morgă".

— Să știi că ăsta e Abraham Zacheul, îmi șopti el cu teama omului care caută să scape de control.

Eram convins că prietenul meu cetise ziarul înaintea mea și că povestea omului cu inima de aur fusese brodată cu repeziciunea ziaristului de rasă, care cu cât este mai inteligent, cu atât devine un perfect instrument mecanic în mâna secretarului de redacție sau chiar a paginatorului. A doua zi, Dum-Dum dădu buzna în odaia mea.

— Știi că n-am putut dormi toată noaptea?... Hai la morgă... Trebuie să văd numaidecât pe bătrânul găsit mort în strada Toamnei.

Epilogul povestei omului cu inima de aur promitea să devină interesant.

Plecarăm la morgă, unde norocul făcu să găsim ca doctor de serviciu, în ziua aceea, tocmai pe un prieten de-al nostru. Cadavrele necunoscuților erau aşezate la rând ca legăturile de zarzavat în piață. În fața unui bătrân în care, după descrierea din ajun, recunoscui pe Abraham Zacheul, prietenul meu se opri cu pietate şi şopti:

— Ăsta e!...

Doctorul ne privi nedumerit o clipă, apoi curios, ne întrebă cu oarecare jenă:

— De unde ştii că e ăsta?

De data asta, nedumerirea se întinse ca o boală contagioasă şi pe figura noastră. Să fi ştiut oare şi doctorul ceea ce, afară de noi doi, nu credeam să mai poată şti cineva?

— Al cui e cadavrul ăsta?

— Al cui e, nu se ştie încă... În schimb, însă, e o piesă de mare preț, un adevărat fenomen al naturei... Când i s-a făcut disecția, în locul inimei i s-a găsit un bulgăre de aur...

În drum spre casă, încercai să-mi încurajez prietenul ca de obicei.

— O să iasă ceva extraordinar, povestea omului cu inima de aur.

Dum-Dum dădu deznădăjduit din cap.

— Ce vrei să iasă dintr-un fapt adevărat?... Eu nu scriu decât poveşti inventate de mine...

Căutai să-l conving că greşeşte. El însă îmi repetă cu încăpățânare:

— Unde nu e imaginație, nu e artă... nu e literatură. E numai ziaristică de calapod... Dar dacă-ți place aşa de mult, n-ai decât s-o scrii tu... Vrei să-ți vând subiectul ție?... Hai de-mi cumpără o sticlă mare de „Cherry Brandy".

Rangkook

de Constantin D. Pavel

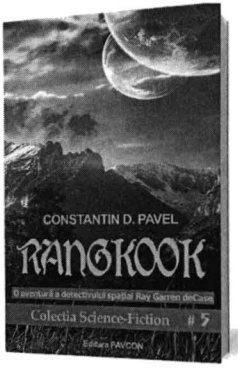

"Genul de poveste plină de mister de la un capăt la altul!"

"Un personaj principal de care te îndrăgostești și abia aștepți să-i savurezi fiecare aventură în Zona Colonizată."

Cea dintâi nuvelă din seria Aventurilor detectivului spațial Ray Garren deCase, *Rangkook* te incită, te înfierbântă și te face să-ți dorești să călătorești printre stele.

În această carte, celebrul detectiv special este chemat să rezolve misterul dispariților unor turiști, pe una dintre cele mai luxuriante și impresionante planete, pe care tronează cel mai înalt munte din sistemul ei planetar, Rangkook. Descoperirile pe care le face detectivul îl vor conduce alături de frumoasa Lolla, către aventuri cu totul și cu totul fabuloase!

Titlu: *Rangkook*
Autor: *Constantin D. Pavel*
Nr. pag.: *128*
Colecția Science-Fiction: *# 5*
Comandați-o la: *www.selfcoach.ro*

CUPRINS

De vorbă cu necuratul 5

De vorbă cu necuratul (poezia) 82

Cravata albă 85

Omul cu inima de aur 107

Domnul Damian părea turnat în ghips. Surâsul grotesc îi încremenise pe buze, ca şi cum i-ar fi fost pictat cu farduri de teatru. Când încercai să-i întind mâna, simții că puterile nu mă mai ajută nici măcar s-o mişc. Mă paralizase ideea că pot sta de vorbă cu Necuratul.

ISBN 978-606-8879-11-6

www.colectiasf.ro